

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ  
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ  
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ  
ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΕΣΗΣ  
ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ :  
ΓΙΩΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ  
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ  
ΒΑΡΘΑΛΙΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ  
ΛΕΧΟΥΡΙΤΗ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ



ΑΡΙΘΜΟΣ  
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

1105

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ.

### ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ I.

1.	ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ	3
1.1	Η ιδέα της ομάδας πίεσης .....	3
1.1α	Η ύπαρξη μιας οργανωμένης ομάδας .....	4
1.1β	Η προάσπιση των συμφερότων .....	4
1.1γ	Η άσκηση πίεσης .....	5
1.2	ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ	
1.2α	Ομάδες συμφερότων και ομάδες ιδεών .....	6
1.2β	Ιδιωτικές και δημόσιες ομάδες .....	13
1.2γ	Ομάδες στελεχών και μαζικές ομάδες .....	16
1.3	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ	
1.3α	Η λειτουργία της διατύπωσης των συμφερότων	17
1.3β	Μανιφεστική λειτουργία πρόθεσης και αργή λειτουργία συνένωσης .....	18
1.3γ	Δυσλειτουργίες και κίνδυνοι των ομάδων πίεσης .....	20

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ II.

2.	Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ	
2.1	Η ΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ	22
2.1α	Η ανοιχτή δράση .....	23
2.1β	Η άμεση δράση .....	24

2.2	Η ΔΡΑΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ	26
2.3	Η ΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ	28
2.3α	Η αντίθεση .....	28
2.3β	Η περὶ .....	29

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ . ΙΙΙ.

	ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ	34
3.1	Η ΕΚΛΕΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ	35
3.2	Η ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΘΕΣΗ	39
3.3	Η ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΘΕΣΗ	41
3.4	ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ : ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	42
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	47
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	48

### ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον εισηγητή του θέματος της Πτυχιακής μας Εργασίας κ. Γιωτσόπουλο Χρήστο, Επίκουρο Καθηγητή του Τ.Ε.Ι. Πάτρας, στο Τμήμα Λογιστικής, για την ουσιαστική συμπεράσταση και βοήθεια του, στο επίπονο έργο της διεκπαιρέωσης της πτυχιακής μας εργασίας, συμβάλλοντας με τις γνώσεις και την πείρα ενός ανθρώπου των γραμμάτων.

## Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Η εργασία που ακολουθεί, συντάχθηκε με σκοπό την παρουσίαση και ανάλυση στο μέτρο του δυνατού, του φαινομένου των ομάδων πίεσης στον εργασιακό χώρο.

Λέμε στο μέτρο του δυνατού, διότι αξίζει να σημειωθεί το γεγονός του ότι η εργασία αυτή αποτελεί πρωτότυπο όσον αφορά το αντικείμενο με το οποίο ασχολείται. Δυστυχώς στην Ελλάδα, δεν έχει γίνει ακόμα καμιά έρευνα γύρω από το φαινόμενο "ομάδες πίεσης", παρόλο που αυτό είναι σημαντικός παράγοντας επιρροής, των αποφάσεων που παίρνονται μέσα σε μια επιχείρηση ή ακόμα και από το ίδιο το κράτος σαν εξουσία. Δεν υπάρχει δηλαδή κανένας Έλληνας Κοινωνιολόγος ή πολιτικολόγος, που να έχει ασχοληθεί αποκλειστικά και μόνο με το συγκεκριμένο αντικείμενο και τις επιδράσεις του στον Ελλαδικό χώρο, πράγμα που μας ώθησε να στραφούμε και να βασίσουμε κατά κύριο λόγο την όλη προσπάθειά μας στο συγγραφικό έργο, ξένων κοινωνιολόγων και πολιτικολόγων που κατά καιρούς μελέτησαν και ανέλυσαν το φαινόμενο των ομάδων πίεσης, εξετάζοντας τα στοιχεία αυτά που προκαλούν την γέννησή τους αλλά και αυτά που τις επηρεάζουν.

Προσπαθήσαμε λοιπόν να μεταφράσουμε μέρος από συγγραφικά κείμενα ξένων αναλυτών του θέματος και να τα αποδώσουμε στην Ελληνική όσο το δυνατόν καλύτερα. Έτσι δίνοντας αρχικά τον ορισμό της ομάδας πίεσης, προσπαθούμε να προσεγγίσουμε τους λόγους ύπαρξής της σε ένα εργασιακό χώρο ή στην κοινωνία γενικότερα.

Επίσης προσπαθούμε να εντοπίσουμε τα σημεία δράσης της πάνω στα κόμματα, την κοινή γνώμη καθώς επίσης και τη θέση που διακατέχουν οι ομάδες αυτές στην δομή της εξουσίας.

Με οδηγούς μερικούς από τους μεγαλύτερους κοινωνιολόγους και πολιτικολόγους της εποχής όπως τον Άρθουρ Μπεντλεϊ, τον ΓΑ. Άλμοντ, τον Ντέϊβιντ Τρούμαν, τον Φλόϊντ Χάντερ, τον Ζαν Μείνó, τον Ρεϊμόν Αρόν, τον Ρόμπερτ Ντάλ και άλλους φιλοδοξούμε την επίτευξη μιας σαφούς και αντικειμενικής παρουσίασης του φαινομένου "ομάδες πίεσης".

Αφήνουμε λοιπόν την κρίση του μελετητή να σχηματίσει την δική του άποψη γύρω από το φαινόμενο "ομάδες πίεσης" απαντώντας στην επιτυχία της φιλοδοξίας μας.

## ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΕΣΗΣ

### Εισαγωγή

Κατά τη γενική άποψη η έκφραση "Ομάδα Πίεσης" υπενθυμίζει ανειλημμένους αγώνες για την προσαρμογή των πολιτικών αποφάσεων με τα συμφέροντα και τις ιδέες μιας οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας.

Η μελέτη των ομάδων αυτών, αποτελεί ένα ευνοϊκό πεδίο της σύγχρονης πολιτικής επιστήμης το οποίο, είναι απαραίτητο για την εξακρίβωση των δυνάμεων, που κατευθύνουν και δραστηριοποιούν τον κυβερνητικό μηχανισμό. Μερικοί όμως βλέπουν τις ομάδες εργασίας σαν ένα δυναμικό μέσο της κατάρτησης της δημοκρατίας. Υπάρχουν όμως και άλλοι που θεωρούν αυτές τις επικρίσεις υπερβολικές.

Από κοινωνιολογική άποψη, η ομάδα πίεσης χαρακτηρίζεται σαν ομάδα της οποίας τα μέλη συμπεριφέρονται και ενεργούν για τον ίδιο σκοπό στα πλαίσια της φυσικής και της κοινωνικής τάξης.

Η πλειονότητα των ομάδων εργασίας, επηρεάζει στενά τις κοινωνικο-οικονομικές υποδομές και την ιδεολογική διαμάχη του εκάστοτε κράτους.

Όσον αφορά την Δυτική Ευρώπη και τις Η.Π.Α. διακρίνει κανείς δύο είδη: εκείνα των οποίων ο συστατικός σκοπός είναι επαγγελματικός, που επιδιώκει δηλαδή αντικειμενικά πλεονεκτήματα π.χ. (αυξήσεις στην τιμή της αγοράς, αυξήσεις μισθών, βελτιώσεις στην ατομική ζωή, δίκαια κατανομή του εθνικού εισοδήματος κλπ.) και εκείνα των οποίων ο συστατικός σκοπός αφορά ι-



ιδεολογικά θέματα όπως η άμυνα των πνευματικών και ηθικών αξιών.

Οι επαγγελματικές ομάδες πίεσης αναπτύσσονται στον εργοδοτικό, γεωργικό και εργατικό τομέα. Οι ιδεολογικές ομάδες αναπτύσσονται με βάση ιδεολογικά θέματα π.χ. ο αγώνας εναντίον των φυλετικών διακρίσεων ή εναντίον των κοινωνικών προκαταλήψεων στις Η.Π.Α. Στην τελευταία κατηγορία ανήκει και ο κλήρος.

Η έκφραση "ομάδες πίεσης" προέρχεται από την αμερικάνικη πολιτική επιστήμη. Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα και τις ομάδες πίεσης, για το λόγο του ότι τα πρώτα αποβλέπουν στην άσκηση εξουσίας, ενώ οι δεύτερες περιορίζονται στο να την επηρεάζουν, ασκώντας πίεση αλλά παραμένοντας εξωτερικές.

Ο Άρθουρ Μπέντλεϊ μελετούσε την πολιτική πρόοδο σε συνδυασμό με την δράση των ομάδων. Στόχος του ήταν να εγκαταλείψει τις περιγραφές των θεσμών οι οποίες ήταν πολύ νομικές, πολύ τυπικές και συχνά πολύ αισιόδοξες. Στην πραγματικότητα οι αποφάσεις που παίρνονταν από τις δημόσιες αρχές ήταν το αποτέλεσμα της σχέσης των δυνάμεων με τις ομάδες αυτές.

Πρέπει λοιπόν να ενδιαφερθούμε περισσότερο για την διαδικασία παρά για τις δομές, καθώς επίσης να ενδιαφερθούμε περισσότερο για τις ομάδες που ελέγχουν την εξουσία παρά για την συνταγματική διευθέτησή της. 30-40 χρόνια αργότερα αυτή η πιο δυναμική και ρεαλιστική άποψη θα ξανάβρισκε τη θέση που της άρμοζε από τους αναλυτές των ομάδων συμφερόντων και των διαδικασιών λήψης απόφασης.

Σήμερα 20 χρόνια αργότερα, η μελέτη των ομάδων συμφερόντων γνωρίζει μια κάμψη. Εν τω μεταξύ πολλές γόνιμες έρευνες έγιναν που επιτρέπουν να εξετάσουμε καλύτερα τις ομάδες πίεσης, να γνωρίσουμε τις μεθόδους δράσης τους και να μετρήσουμε την αληθινή τους θέση μέσα στη δομή της εξουσίας.

## 1. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Το φαινόμενο είναι δύσκολο να εξηγηθεί γιατί αυτές οι ομάδες είναι πολλές και διαφορετικές, εργατικά συνδικάτα, φεμινιστικά κινήματα, εργοδοτικές οργανώσεις, θρησκευτικές οργανώσεις κλπ. Πρέπει λοιπόν να ερμηνεύσουμε την ιδέα της ομάδας πίεσης.

### 1.1 Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΠΙΕΣΗΣ

Μια ομάδα πίεσης μπορεί να ερμηνευτεί σαν οργάνωση θεσμοθετημένη να υπερασπίζει τα ενδιαφέροντα εξασκώντας πίεση πάνω στις δημόσιες αρχές για να μπορέσουν να πάρουν αποφάσεις υπέρ αυτών των συμφερόντων.

Αυτός ο ορισμός χρησιμοποιεί την ένωση τριών (3) στοιχείων: την ύπαρξη μιας οργανωμένης ομάδας, την υπεράσπιση των ενδιαφερόντων και την άσκηση μιας πίεσης.

### 1.1α Η ΥΠΑΡΞΗ ΜΙΑ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Σε μερικές περιπτώσεις οι ενδιαφερόμενοι προκαλούν σποραδικές και εφήμερες εκδηλώσεις, ενώ σε άλλες περιπτώσεις προκαλούν την σύνθεση μιας πραγματικής οργάνωσης διαρκείας, η οποία ασχολείται με το κοινό συμφέρον.

Ο G.A. Άλμοντ και ο G.B. Πάουελ διακρίνουν (4) τέσσερους τύπους κοινού συμφέροντος, σύμφωνα με το βαθμό εξειδίκευσης και οργάνωσης :

- Τις μη νόμιμες ομάδες : σχηματισμοί εφήμεροι συχνά βίαιοι (π.χ. διαδηλώσεις)
- Τις μη συνεταιριστικές ομάδες : σχηματισμοί ανεπίσημοι και ακούσιοι (όσον αναφορά την συγγένεια, τη θρησκεία, την περιοχή κλπ.), που χαρακτηρίζονται από την απουσία της συνέχειας και της οργάνωσης
- Τις θεσμικές ομάδες : επίσημες οργανώσεις (κόμματα, συνέλευσεις, διοικήσεις, στρατοί, εκκλησίες), που εξυπηρετούν άλλες λειτουργίες από την διατύπωση των ενδιαφερόντων.
- Τις συνεταιριστικές ομάδες: εθελοντικοί οργανισμοί ειδικευμένοι στην διατύπωση των ενδιαφερόντων:συνδικάτα, εθνικές ή θρησκευτικές οργανώσεις, πολιτικές ομάδες.

Οι τελευταίες αυτές ομάδες διαθέτουν την οργάνωση και την ειδίκευση που χαρακτηρίζει μια αποτελεσματική ομάδα πίεσης.

### 1.1β Η ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Η έννοια του συμφέροντος πρέπει να έχει ευρύ πλαίσιο. Το συμφέρον δεν είναι απαραίτητα υλικό, αλλά μπορεί να έχει και καθαρά ηθικό χαρακτήρα. Έτσι πρέπει να γίνεται διαχωρισμός μεταξύ των ομάδων που προασπίζουν τα συμφέροντά τους και των ομάδων που μάχονται για τις ιδέες τους.

Όπως υποστηρίζει και ο Μείμω δεν πρέπει να υποτιμούμε τη διάκριση αυτή.

Κατ' αρχήν, ορισμένες ομάδες μάχονται ταυτόχρονα για υλικά συμφέροντα και για ιδεολογικά θέματα. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις του διδακτικού προσωπικού π.χ. μάχονται και για υλικές διεκδικήσεις (μισθοί, συνθήκες εργασίας), αλλά και για παιδαγωγικά θέματα (βελτίωση των μεθόδων διδασκαλίας κλπ.).

Στη συνέχεια, ορισμένες οργανώσεις "καμουφλάρουν" πολύ συγκεκριμένους στόχους πίσω από ιδεαλιστικά θέματα: οι ενώσεις των εργοδοτών μάχονται για την "ελεύθερη επιχείρηση", οι αγροτικές συνδικαλιστικές οργανώσεις για την "οικογενειακή ιδιοκτησία" κλπ.

Τέλος, ισχύει πάντα μια σταθερή αλήθεια: για να επιζήσουν και να διαδοθούν οι ιδέες πρέπει κάθε ομάδα να διαθέτει υλικούς πόρους, χρήματα. Ακόμα και μια εκκλησία, ομάδα με καθαρά ιδεολογικό χαρακτήρα, δεν μπορεί να αγνοεί την πραγματικότητα αυτή.

### 1.1γ Η ΑΣΚΗΣΗ ΠΙΕΣΗΣ

Οι Αμερικανοί συγγραφείς μιλούν περισσότερο για ομάδες συμφερόντων παρά για ομάδες πίεσης. Έτσι, για τον D. Truman, μια ομάδα συμφέροντος γίνεται ομάδα πολιτικού ενδιαφέροντος ή ομάδα πίεσης μόνον όταν προσπαθεί να επηρεάσει τις αποφάσεις της εξουσίας. Διαφορετικά, παραμένει μια απλή ομάδα συμφερόντων.

Η μελέτη των ομάδων πίεσης σημαίνει ανάλυση των ομάδων συμφερόντων στην εξωτερική δυναμική τους και ειδικά στην πολιτική τους δραστηριότητα. Μια ομάδα πίεσης είναι μια ομάδα συμφερόντων που ασκεί πίεση.

## 1.2 ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Επομένως, οι ομάδες πίεσης αποτελούν μια κατηγορία ευρύτατη και ετερογενή. Η κατηγορία αυτή μπορεί να διαιρεθεί σε μικρότερες κατηγορίες ανάλογα με το σκοπό (ομάδες συμφερόντων-ομάδες ιδεών) με το είδος (ομάδες ιδιωτικές - δημόσιες) ή τέλος με τη δομή (ομάδες πολυπληθείς-ομάδες ειδικών).

### 1.2α ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΙΔΕΩΝ

Δεν είναι εύκολο να γίνει σαφής διαχωρισμός μεταξύ της προώψισης ιδεών και της προώψισης συμφερόντων. Έτσι, μπορούμε μάλλον να κάνουμε διαχωρισμό μεταξύ οργανώσεων που προασπίζονται περισσότερο υλικά συμφέροντα και οργανώσεων που μάχονται περισσότερο για ιδεολογίες ή ηθικά θέματα. Άρα μπορούμε για πρακτικούς λόγους να καταλήξουμε στο διαχωρισμό μεταξύ επαγγελματιικών οργανώσεων (τα μέλη των οποίων έχουν κοινό επάγγελμα ή οικονομική δραστηριότητα) και μη επαγγελματιικών οργανώσεων.

#### Οι ομάδες συμφέροντος και οι επαγγελματιικές οργανώσεις

Δεν υπάρχει σήμερα κανένα επάγγελμα που να μην έχει την οργάνωση υπεράψισης και αντιπροσώπευσης τους. Ακόμα και τα παραδοσιακά ελεύθερα επαγγέλματα (γιατροί, δικηγόροι κλπ.) έχουν κατανοήσει την αξία της συλλογικής δράσης.

Αλλά οι ομάδες πίεσης είναι ιδιαίτερα ισχυρές σε τρεις μεγάλους κοινωνικό-επαγγελματιικούς τομείς: τη γεωργία, την εργοδοσία, και τους εργαζομένους.

#### α. Οι γεωργιικές οργανώσεις

Στη Δυτική Ευρώπη, οι αγρότες αποτελούν μια πολύ ισχυρή κοινωνική ομάδα, μέσω των επαγγελματιικών οργανώσεων που επηρεά-

ζουν τις αποφάσεις του κράτους (όπως η πανίσχυρη Deutscher Bauernverband της Ομοσπονδιακής Γερμανίας), ή μέσω πολιτικών κομμάτων (όπως στη Σκανδιναβία, Ελβετία).

### Το γεωργικό επάγγελμα

Στη Γαλλία, εκτός από ορισμένες ειδικές ενώσεις και οργανώσεις ειδικευμένες σ' έναν προϊόν (σιτάρι, τεύτλα, κρασί κλπ.) υπάρχει κυρίως η Εθνική Ομοσπονδία των γεωργικών Οργανώσεων. Αντίθετα από την ιταλική γεωργία, η γαλλική διακρίνεται από την διαμάχη μικρών και μεγάλων καλλιεργητών. Οι μικροί συνήθως άφηναν τους μεγάλους να τους εκπροσωπούν και να διευθύνουν τις οργανώσεις. Έτσι, οι μεγάλοι ζητούσαν προσατευτικές υψηλές τιμές που ήταν απαραίτητες για την επιβίωση των μικρών καλλιεργητών. Με τον τρόπο αυτό ταυτόχρονα αύξαναν τα δικά τους περιθώρια κέρδους γιατί οι δικές τους εκμεταλλεύσεις ήταν μεγαλύτερες, πιο σύγχρονες και πιο αποδοτικές.

### Η βαρύτητα των διεκδικήσεων των γεωργών

Στη Γαλλία, όπως και στη Γερμανία, οι αγρότες ασκούν σημαντική τοπική πολιτική επιρροή δυσανάλογη με το μέγεθος που αντιπροσωπεύουν στο σύνολο του πληθυσμού και στην εθνική παραγωγή. Παρά το ότι μειώθηκε ο αγροτικός πληθυσμός από το 1945 - (από τις βιομηχανικές χώρες μόνον στην Ιταλία το ένα τέταρτο του πληθυσμού είναι αγρότες) οι γεωργικές οργανώσεις διατηρούν την ισχύ τους.

Πολλές φορές οι διεκδικήσεις των γεωργών παίρνουν βίαιη μορφή: φράγματα στους δρόμους, καταστροφή της σοδειάς που παραμένει απούλητη κλπ.

### Οι λόγοι της δύναμης του γεωργικού πληθυσμού

Για τα συντηρητικά πολιτικά κόμματα οι αγρότες θεωρούνται (μάλλον λανθασμένα) οι υποστηρικτές τους.

Ένας άλλος λόγος είναι ότι οι αγρότες βρίσκονται διασκορπισμένοι σ' όλη την επικράτεια μιας χώρας και κατά συνέπεια επηρεάζουν το εκλογικό αποτέλεσμα σ' όλες τις περιοχές της χώρας.

**β. Οι οργανώσεις των εργοδοτών στην βιομηχανία και στο εμπόριο**

**Η επιρροή των οργανώσεων των εργοδοσιών**

Σύμφωνα με τη βασική μαρξιστική ανάλυση, η κυβέρνηση επηρεάζεται και κατευθύνεται από τις οργανώσεις των εργοδοτών οι οποίοι μυστικά κινούν τα νήματα της πολιτικής.

Πίσω από την εικόνα της δημοκρατικής διακυβέρνησης, οι οργανισμοί αυτοί είναι οι πραγματικοί κυβερνήτες του κράτους. Αντίθετα, οι συντηρητικοί και οι φιλελεύθεροι υποστηρίζουν ότι οι δημοκρατικοί θεσμοί δεν είναι τυπικοί αλλά ουσιαστικοί. Ότι υπάρχει ισορροπία μεταξύ της πλεισης που ασκούν οι λαϊκές και οι καπιταλιστικές δυνάμεις και συνεπώς υπάρχουν πολλά κέντρα λήψης αποφάσεων. Παρ' όλα αυτά όμως, πρέπει να γίνει διαχωρισμός μεταξύ της ταμειακής και της γενικής επιρροής. Έτσι, όταν πρόκειται για αποφάσεις που αφορούν έναν συγκεκριμένο τομέα, η ενδιαφερόμενη οργάνωση ακούγεται, πράγμα που δεν ισχύει απόλυτα και για μια απόφαση συνολικού ενδιαφέροντος.

Επίσης, δεδομένου ότι οι εργοδότες χρηματοδοτούν σε πολλές περιπτώσεις, προεκλογικές εκστρατείες, είναι φυσικό να ασκούν κάποια επιρροή στους εκλεγμένους. Έτσι, ο Herriot συντρίβεται πάνω στον "τοίχο από χρήματα" το 1924-1925.

**γ. Οι οργανώσεις των μισθωτών εργαζομένων**

Πρέπει να γίνει διαχωρισμός μεταξύ των οργανώσεων των στελεχών και των μεσαίων τάξεων διότι:

- Τα στελέχη (τεχνικοί, μηχανικοί, ανώτεροι μισθωτοί υπάλληλοι, προϊστάμενοι υπηρεσιών κλπ.) είναι μέλη σε συνδικάτα. Υπάρχει όμως και η Γενική Συνομοσπονδία Στελεχών. Παρ' όλο ότι τα στελέχη πιστεύουν στην ιεραρχία και στην πειθαρχία και αμοίβονται ωστόσο καλά παραμένουν μισθωτοί και γνωρίζουν καλά ότι βρίσκονται σε αντίθετο στρατόπεδο από τους εργοδότες τους.
- Οι παραδοσιακές μεσαίες τάξεις (ανεξάρτητοι εργαζόμενοι, έμποροι, βιοτέχνες, γιατροί, δικηγόροι κλπ.) ενώνονται συχνά με τα στελέχη. Αυτή η συνδικαλιστική ένωση όμως δημιουργεί προβλήματα και συνήθως τα στελέχη αναγκάζονται να υποχωρήσουν στις διεκδικήσεις τους υπέρ των μεσαίων τάξεων, συνήθως σε θέματα φορολογικά.
- Οι γενικές οργανώσεις των εργαζομένων είναι βέβαια οι σπουδαιότερες. Από παράδοση, μιλάμε για "συνδικάτα εργατών". Αλλά στις σημερινές κοινωνίες έχουν αλλάξει τα δεδομένα και ο τριτογενής τομέας (εμπόριο και υπηρεσίες) γίνεται όλο και σημαντικότερος). Αποτελεί το 60,4% του πληθυσμού των Η.Π.Α, το 49,4% στην Μ.Β., το 48,7% στις Κάτω Χώρες και το 41,6% στη Γαλλία. Αντίθετα, ο δευτερογενής τομέας μειώνεται.

#### Η βαρύτητα των εργατικών συνδικάτων στην Ευρώπη

Στη Γαλλία, ο αριθμός των οργανωμένων σε συνδικάτα ανέρχεται στο 20% του ενεργού πληθυσμού. Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο σε άλλα κράτη: 30% στην Ιταλία, 90% στη Σουηδία.

Στη Γερμανία, η Συνομοσπονδία των Γερμανικών Συνδικάτων αριθμεί πάνω από 6.000.000 μέλη. Στη Μ. Βρετανία το παντοδύναμο Trade Union Congress ελέγχει σε μεγάλο βαθμό το Εργατικό κόμμα.

Στη Γαλλία και στην Ιταλία τα εργατικά συνδικάτα είναι διαχωρισμένα από πολιτική άποψη και καλύπτουν όλο το πολιτικό φάσμα.



Ένα συνδικάτο ενωμένο που περιλαμβάνει την πλειοψηφία των εργαζομένων είναι βέβαια πολύ αποτελεσματικό, και μάλιστα εναντίον της εργοδοσίας: η δυνατότητα ενός τέτοιου συνδικάτου να οργανώσει απεργία είναι μεγάλη· η εργοδοσία δεν μπορεί να διασπάσει ένα τέτοιο συνδικάτο και να το εξασθενήσει. Όσον αφορά τις πολιτικές αρχές (κυβέρνηση και κόμματα), είναι υποχρεωμένες να συνεργαστούν μ' αυτή την ισχυρή κοινωνικό-οικονομική δύναμη.

### Η δυσκολία της πολιτικής ουδετερότητας

Είναι αδύνατο να υπάρξει συνδικαλισμός πολιτικά ουδέτερος. Ο καθορισμός της οικονομικής πολιτικής από μια κυβέρνηση ταρασσει αυτόματα και το πλαίσιο της συνδικαλιστικής δράσης. Επιπλέον, η οικονομική πολιτική του κράτους δεν μπορεί να διαχωριστεί από την συνολική πολιτική. Η κατασκευή σχολείων ή νοσοκομείων, η βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες κλπ. αποτελούν χρήσεις του εθνικού εισοδήματος και επηρεάζουν την κατανάλωση των νοικοκυριών, τους μισθούς κλπ. Κατά συνέπεια επηρεάζουν και την κατάσταση των εργαζομένων.

Η συμμετοχή των συνδικάτων σε διάφορες επιτροπές και διαδικασίες συναλλαγής ή συμβολής δίνει την εντύπωση της νομιμοποίησης μιας καταδικασμένης κοινωνικής τάξης. Η άρνηση του κοινωνικού διαχωρισμού στο συνδικαλισμό μέσα στο κράτος είναι τεράστια μέσα στα τρία κεντρικά μέρη.

Στα μάτια του κράτους, τα συνδικάτα, όπως όλες οι ομάδες ενδιαφέροντος, παρουσιάζουν ιδιαίτερα ενδιαφέροντα. Δεν έχουν το δικαίωμα να πάρουν τη θέση των εκπροσώπων του έθνους, οι οποίοι έχουν ιδιαιτερότητα με εκλογές, ή να μιλήσουν εκ μέρους όλης της χώρας.

Λίγο-λίγο στα κόμματα, σ' αυτά τα μέρη του πολιτικού παιχνιδιού, τα συνδικάτα συνεχίζουν να επιμένουν για την ανεξαρτησία τους.

### ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΙΔΕΩΝ

Χοντρικά, τείνουμε να αναγνωρίσουμε ομάδες ενδιαφέροντος και επαγγελματικούς οργανισμούς από το ένα μέρος, ομάδες ιδεών και οργανισμούς μη επαγγελματικούς από το άλλο μέρος. Αυτή η κατάταξη έχει δύο λόγους:

Παραδέχεται αρχικά ότι υπάρχουν ενδιαφέροντα μη επαγγελματικά. παραδέχεται επίσης ότι υλικά ενδιαφέροντα και ηθικά ενδιαφέροντα βρίσκονται μερικές φορές αντικοινωνικά. Έτσι, οι φεμινιστικές ομάδες που δεν είναι συνδεδεμένες με την κοινότητα του επαγγέλματος, ακολουθούν μερικές φορές ηθικά ενδιαφέροντα (αναβάθμιση της γυναίκας) ή υλικά (ισότητα στην εργασία και τους μισθούς).

Αυτή η κατηγορία των ομάδων ιδεών μπορεί να αναδιοργανώσει τους οργανισμούς είτε για την αναβάθμιση των ιδεών είτε για την κατάκτηση των υλικών ενδιαφερόντων.

Αυτή η κατηγορία είναι υποχρεωτικά ετερόκλητη. Στην πραγματικότητα, όλες οι κατηγορίες πρέπει να εξασκούν μια πολιτική πίεση, ακόμα και αν αυτή η ίδια είναι απομακρυσμένη από την πολιτική δράση.

### Οι ιδεολογικές και θρησκευτικές ομάδες

Η Εκκλησία πρέπει να εξασκεί μια επιρροή πάνω στις δημόσιες δυνάμεις. Στη Γαλλία η Καθολική Εκκλησία επεμβαίνει με τα επίσημα όργανά της ή με ομάδες πιστών, είτε για να υπερασπιστεί τις γενικές θέσεις ή για πιο ειδικά ενδιαφέροντα. Σ' αυτή την υπο-κατηγορία, μπορούμε να προσκολλήσουμε οργανισμούς που μάχονται είτε υπέρ είτε κατά της ελεύθερης μόρφωσης.

### Ομάδες με ειδικό αντικείμενο

Είναι οι ομάδες που μάχονται για την υπεράσπιση με ιδιαί-

τερη αιτία: δικαιώματα του ανθρώπου, μάχη κατά του ρατσισμού κτλ. Πρέπει να κατατάξουμε επίσης κι άλλες ομάδες που μάχονται για έναν πιο περιορισμένο σκοπό, την προστασία των ζώων κλπ.

### Ομάδες κατάστασης

Ακούμε να γίνεται λόγος για οργανώσεις που έχουν μέλη τα οποία μοιράζονται την ίδια κοινωνική κατάσταση. Πρόκειται, π.χ. για τα κινήματα νεότητας, των οποίων η πολιτική επιρροή είναι γενικά αδύναμη, με εξαίρεση τα καθολικά κινήματα νεότητας. Πρόκειται ακόμη για τις οργανώσεις μαθητών, με πιο σημαντική την διεθνή ένωση μαθητών της Γαλλίας.

Πρέπει επίσης να κατατάξουμε τα φεμινιστικά κινήματα. Στη Γαλλία αυτά ακολουθούν μια δράση ανάλογη των οικογενειακών κινήματων. Αλλά τα φεμινιστικά κινήματα και τα οικογενειακά κομμουνιστικά έχουν μεγάλη σημασία, ιδιαίτερα η Ένωση των Γαλλίδων γυναικών. Σ' αυτή την κατηγορία μπορούμε να κατατάξουμε τις ενώσεις παλαιών πολεμιστών, οι οποίες είτε είναι ομάδες ενδιαφέροντος ή ομάδες ιδεών. Η επιρροή τους εξασκείται γενικά υπέρ της δεξιάς ή της ακρο-δεξιάς. Μερικές φορές, αυτές οι ενώσεις είναι οι βάσεις πραγματικών κομμάτων.

### Ομάδες πολιτών

Ο Τζον Γκάρντνερ ίδρυσε τον Αύγουστο 1970 την "Κοινή Αιτία", μια εθνική ομάδα πολιτών με σκοπό την εξάσκηση πίεσης για τα κοινά ενδιαφέροντα, σχετικά με γενικά προβλήματα (φτώχεια, μόλυνση, έλεγχος γεννήσεων κλπ.). Αυτή η ομάδα έχει ήδη 150.000 μέλη. Αντικείμενο: η ενεργοποίηση των μεθόδων που χρησιμοποιούνταν ως τώρα, από τις αναρρίθμητες ομάδες πίεσης για την υπεράσπιση ειδικών ενδιαφερόντων.

### Οι ομάδες σκέψης και τα κλάμπ

Οι ομάδες σκέψης είναι φιλοσοφικές οργανώσεις που έφεραν στο φως τους λόγους της Γαλλικής Επανάστασης και την προετοίμασαν. Το 1848 τα κλάμπ οργάνωσαν την Επανάσταση. Διάφορες οργανώσεις εξάσκησαν μια ανάλογη επιρροή για την υπεράσπιση της Δημοκρατίας και του λαϊκισμού.

### Το αντικείμενο των κλάμπ

Κοινή φιλοδοξία, ιδιαίτερα προς τ' αριστερά, αντικατάσταση του παλιού λεξιλογίου των κομμάτων, των προγραμμάτων που δεν υιοθετήθηκαν, διαφώτιση καινούργιων λύσεων σύμφωνα με τις σύγχρονες ανάγκες της γαλλικής κοινωνίας, ανανέωση προγραμματισμού και δομής. Τα μέλη των κλάμπ αρνούνται να συμμετάσχουν σε απαρχαιωμένα κόμματα και δεν συμμετέχουν σε εκλογές και στην κοινοβουλευτική ζωή. Τα κλάμπ δεν είναι κόμματα, εξασκούν πίεση στα κόμματα, στην κυβέρνηση, στην κοινή γνώμη. Σύμφωνα με την οργάνωση, είναι λιγότερο ή περισσότερο σεβαστά.

## 1.2β ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Όλες αυτές οι οργανώσεις για τις οποίες μιλήσαμε ως εδώ είναι ιδιωτικές ομάδες. Για τους θεωρητικούς του κράτους δεν υπάρχουν άλλες. Δεν μπορεί κανείς να φανταστεί ότι μερικά στοιχεία του κράτους φέρονται σαν ομάδες πίεσης.

Μένει η περιγραφή των γεγονότων από την πολιτική επιστήμη, όπως ακριβώς είναι και όχι όπως θα έπρεπε να είναι. Στην πραγματικότητα, η δικαστική αρχή της ενότητας του κράτους δεν πρέπει να έχει οράματα. Οι διάφορες δημόσιες υπηρεσίες, διοικήσεις και λειτουργικά σώματα, τείνουν μερικές φορές να ασκούν

πίεση στην κυβέρνηση, στο κοινόβουλο ή στην κοινή γνώμη, για να απολαμβάνουν προτερήματα ή για να εμποδίζουν κάποια πολιτική.

Ο Άλμοντ μιλάει πολύ σωστά για "ομάδες θεσμικών ενδιαφερόντων", για να σχηματίσει αυτούς τους οργανισμούς που συμπληρώνουν άλλες λειτουργίες από την διατύπωση των ενδιαφερόντων αλλά και που μπορούν να σχηματισθούν είτε σε σώμα είτε σε κόμμα.

Ανάμεσα σ' αυτούς τους οργανισμούς που μπορούμε να ονομάσουμε "δημόσιες ομάδες", ένας διαχωρισμός υπάρχει μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών ομάδων.

### Οι πολιτικές ομάδες

Η πίεση είναι το γεγονός είτε των διοικήσεων, είτε των υπηρεσιών, είτε του υπαλληλικού σώματος. Κάθε τέτοιος θεσμός μπορεί να έχει κάποια τάση να υπερασπίζεται το ιδιαίτερό του συμφέρον σε σχέση με το κράτος, σύμφωνα με το γενικό συμφέρον.

Μέσα στα ίδια όρια, κάθε υπουργείο μπορεί να υποστηρίζει με ζήλο τις ιδιαίτερες διοικήσεις του, π.χ. το Υπουργείο Γεωργίας να υπερασπίζεται τις απόψεις και τα ενδιαφέροντα των γεωργών κλπ.

Κατά δεύτερο λόγο, οι υπάλληλοι και άλλοι δημόσιοι φορείς, που είναι οργανωμένοι σε συνδικάτα και έχουν το δικαίωμα της απεργίας, μπορούν να χωριστούν σε ομάδες πίεσης για να επιτύχουν τους υλικούς τους σκοπούς.

Επιπλέον, μερικά σώματα υπαλλήλων έχουν μια τεχνική και μια άνεση που τους δίνει μια δυνατή έμπνευση του σώματος. Μπορούν να μπουν στον πειρασμό να ξανασκεφτούν τις αποφάσεις των δημοσίων δυνάμεων σύμφωνα με τις απόψεις τους.

Είναι ακόμα αλήθεια ότι οι παλιοί μιας ίδιας μεγάλης σχολής, ακόμα και αν είναι τοποθετημένοι σε διαφορετικά σώματα,

διατηρούν μια ταυτότητα στην ανάλυση και στις ενασχολήσεις. Αυτά τα δεδομένα θέτουν το πρόβλημα της τεχνοκρατίας και της τεχνοδομικής πολιτικο-διοίκησης.

### Στρατιωτικές ομάδες

Ο στρατός πολλές φορές τείνει να επηρεάσει τη δράση των δημοσίων δυνάμεων, σε σχέση, καμιά φορά, με τις ομάδες ιδιαίτερων ενδιαφερόντων.

Οι πιέσεις : Ο στρατηγός Λύζενχάουερ ανήγγειλε το 1961 το "στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα", ήδη αναλυμένο από τον Ράϊτ Μιλς. Μερικές ιδιωτικές εταιρείες ζουν τις διαταγές του στρατού και τοποθετούν στην κεφαλή τους παλιούς αξιωματικούς, με τρόπο ώστε να αναπτύξουν σχέσεις και επαφές με την στρατιωτική διοίκηση. Έτσι δημιουργείται μια κοινότητα ενδιαφερόντων που μπορεί να ρίξει το βάρος στον προσανατολισμό της πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών.

Μπορούμε να διακρίνουμε τα ίδια φαινόμενα και στην Γαλλία, σε πιο μικρή κλίμακα.

Το πάρσιμο της εξουσίας : Σε άλλες περιπτώσεις, ο στρατός μπορεί να ξεπεράσει την απλή πίεση και να γίνει ο ίδιος μια πολιτική δύναμη, παίρνοντας την εξουσία μ' ένα στρατιωτικό πραξικόπημα. Μια άλλη τεχνική πιο απλή μα το ίδιο αποτελεσματική είναι αυτή που ο στρατός τίθεται υπέρ κάποιας ομάδας κυβερνώντων. Αυτοί δεν στηρίζουν πια τη δύναμή τους στο λαό, μα στο στρατό.

Αυτή η τεχνική συνηθίζεται στην Λατινική Αμερική, όπου έχει τελειοποιηθεί. Οι στρατιωτικοί αρχηγοί δηλώνονται υπέρ κάποιας ομάδας, βάζοντας υπό αμφισβήτηση αυτά που διατάζουν. Έτσι, η νίκη ανήκει στην τάση την αριθμητικά πιο δυνατή, χωρίς οι ομάδες να εγκαταλείπουν τις διαμάχες τους.

Στη Γαλλία, στις 13 Μαΐου 1958, υπήρξε κάτι τέτοιο. Η κυ-

βέρνηση που υπήρχε αντικαταστάθηκε με την κυβέρνηση της οποίας πρόεδρος ήταν ο στρατηγός Ντε Γκόλ. Αυτή η παρεμβολή του στρατού στην πολιτική ζωή τελείωσε με την ανεξαρτησία της Αλγερίας το 1962.

## 1.2γ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΚΑΙ ΜΑΖΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Μια τελευταία κατάταξη χρησιμοποιεί εδώ τον διαχωρισμό της δομής των πολιτικών κομμάτων. Αντιπαραθέτει ομάδες στελεχών και ομάδες των μαζών.

1. Ομάδες στελεχών : Αυτές οι ομάδες απευθύνονται μόνο στα στελέχη, στους προνομιούχους. Χαρακτηρίζονται λοιπόν απότον αυστηρά περιορισμένο αριθμό των μελών τους και, ιδίως, από την εσωτερική δομή τους.

α. Ο περιορισμένος αριθμός των μελών κρατιέται πότε από τη φύση των πραγμάτων, πότε από μια απελευθερωμένη θέληση.

Από τη φύση, μερικοί οργανισμοί ενδιαφέρονται για έναν πληθυσμό λιγότερο. Είναι η περίπτωση των συνδικάτων της ανώτατης εκπαίδευσης, των ενώσεων των υψηλών υπαλλήλων. Είναι το ίδιο το κράτος που παράγει, φυσικά, αυτόν τον χαρακτήρα της ομάδας στελεχών.

Αυτός ο χαρακτήρας τείνει μερικές φορές προς μια απελευθερωμένη θέληση ελιτισμού ή αποτελεσματικότητας. Μερικές ομάδες ψάχνουν τη συμμετοχή μελών που επηρεάζουν γενικά, όπως οι ομάδες στελεχών. Έτσι στο τέλος του 1968, το κλάμπ Ζαν-Μουλέν, δεν είχε παρά 480 μέλη. Η σύνθεση του ήταν η ακόλουθη: υπάλληλοι 34%, ελεύθερα επαγγέλματα 20%, πανεπιστημιακοί 13%, στελέχη 26%, μαθητές 7%.

2. Ομάδες μαζών : Αυτές οι ομάδες ψάχνουν να συγκεντρώσουν τον μεγαλύτερο δυνατόν αριθμό μελών, γιατί αυτός ο αριθμός τους δίνει την δύναμή τους. Απαιτούν έναν οργανισμό δυνα-

τό και με ιεραρχία για να στελεχώσουν αυτή τη μάζα των μελών. Ο "νόμος της ολιγαρχίας" του Ρομιέρτο Μίτσελς τείνει να βρεθεί στο εσωτερικό αυτών των ομάδων.

### 1.3 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Εδώ πρέπει να αναλύσουμε τις αντικειμενικές και παρατηρητικές συνέπειες της εσωτερικής δράσης των ομάδων πίεσης. Να αναρωτηθούμε για τον λειτουργικό ή μη λειτουργικό χαρακτήρα τους.

#### 1.3α Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Για τον Άλμοντ και τον Πάουελ η διατύπωση των συμφερόντων είναι η διαδικασία με την οποία τα άτομα και οι ομάδες σχηματίζουν τις απαιτήσεις τους σύμφωνα με τις πολιτικές αποφάσεις. Αυτή η λειτουργία της έκφρασης των συμφερόντων χρησιμεύει σαν πλάκα ανάμεσα στην κοινωνία και στο πολιτικό σύστημα.

Οι διάφορες ομάδες ενδιαφερόντων πρέπει να κάνουν γνωστές τις προθέσεις τους. Έπειτα, τα πολιτικά κόμματα θα εξασκήσουν την λειτουργία για να εναρμονίσουν τις διάφορες προθέσεις. Πάνω σ' αυτές τις βάσεις, οι κυβερνήσεις θα σταματήσουν τις τελικές εκλογές.

Μόνο η εξάσκηση αυτής της λειτουργίας θα είναι περισσότερο ή λιγότερο ευκολημένη ανάλογα με τις εκφράσεις των απαιτήσεων που χρησιμοποιούνται από τις διάφορες ομάδες ενδιαφέροντος. Οι δύο συγγραφείς σημειώνουν (4) βασικά σημεία που χαρακτηρίζουν το ύφος της διατύπωσης των συμφερόντων:

- Οι απαιτήσεις μπορεί να είναι, είτε σαν μανιφέστα, είτε πιο σίγανές.



- Μπορεί να είναι δηλώσεις που δείχνουν μια δυσαρέσκεια, μα όχι τα μέσα για να αναρρώσουν.
- Ακόμα, οι απαιτήσεις μπορούν να είναι γενικές ή ειδικές.
- Τελικά, η διατύπωση των συμφερόντων μπορεί να είναι οργανική ή φιλική, έχοντας τη μορφή μιας απλής έκφρασης ευχαρίστησης, οργής, απογοήτευσης ή ελπίδας.

Από την μορφή που θα υιοθετηθεί εξαρτάται η αποτελεσματικότητα. Έτσι, τα ιδεολογικά αντικείμενα, οι ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις και οι συναισθηματικές εκφράσεις κάνουν εύκολη τη συμφιλίωση των διάφορων συμφερόντων: γυρίζουν ανάποδα μια μορφή πιο πραγματική και οργανική.

### 1.3β ΜΑΝΙΦΕΣΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΕΝΩΣΗΣ

Απλά, σ' αυτή την ανάλυση η "καλή" ομάδα ενδιαφερόντων είναι αυτή που συμβάλλει στην συνένωση και στην υιοθέτηση του ήδη υπάρχοντος συστήματος.

#### 1. Οι λειτουργίες των ομάδων πίεσης κατά τον Μεϊνό

Διακρίνει τρεις βασικές λειτουργίες των ομάδων πίεσης.

- Αρχικά, τη διατύπωση μιας ολοκληρωμένης πληροφορίας, ιδιαίτερα από τους διευθύνοντες των επαγγελματικών οργανισμών. Οι διοικητικοί ή οι πολιτικοί αποφασίζοντες θα προσθέσουν περισσότερα σφάλματα στην έννοια και στο περιεχόμενο των μέτρων που πρέπει να ληφθούν.
- Έπειτα, η συνηγορία των συμφερόντων στα μέτρα που προβλέπονται: "Οι διευθύνοντες της ομάδας εκτελούν μεγάλες υπηρεσίες δεχόμενοι να εκθέσουν την εσωτερική δράση στα μέλη τους και να τους ζητήσουν την ακριβή εφαρμογή".

- Και τελικά, η ροή των προθέσεων: "Οι οργανισμοί εκτελούν για την κοινότητα την υπηρεσία της ροής και του ρατσισμού, τις επιδιώξεις και τις κινήσεις χωρίς τις οποίες η κοινότητα παίρνει μια αποδιοργανωμένη και βίαιη μορφή".

## 2. Η αργή λειτουργία της συνένωσης

Ο Μέρτιον έκανε τον διαχωρισμό μεταξύ εμφανιστικών και αργών λειτουργιών: οι δεύτερες συμβάλλουν στην υιοθέτηση ή στην διευθέτηση του συστήματος, χωρίς να είναι καταληπτές ούτε ηθελημένες.

Στην πραγματικότητα, οι ομάδες πίεσης εξασκούν μια εμφανιστική λειτουργία πρόθεσης, αλλά επίσης και μια αργή λειτουργία συνένωσης. Με κάποιο άμεσο τρόπο υπηρετούν το υπάρχον σύστημα, βάζοντας σε κάποιο κανάλι τις εμπρόθετες ροές, οι οποίες είναι ξεγυμνωμένες από τις επαναστατικές τους αρετές.

Αυτό το δίλημμα διαμαρτυρίας-συνένωσης αφορά ειδικά τους εργατικούς οργανισμούς και εξηγεί τις συνδικαλιστικές διαμάχες. Μερικές φορές δομεί μια σχέση μεταξύ κορυφής και βάσης: οι στρατιωτικοί απαντούν καμιά φορά με άγριες απεργίες στην ταπεινότητα των διευθυνόντων.

Τελικά, οι συνδικαλιστικοί διευθύνοντες είναι έτοιμοι να δεχθούν μια αντιλεγόμενη πολιτική περιοδικών διαπραγματεύσεων με το αφεντικό και την κυβέρνηση, για να κανονίσει τις αυξήσεις των μισθών.

## 3. Οι ιδρυτικές λειτουργικές ομάδες πίεσης των πολιτικών κομμάτων

Μέσα στα όρια, οι ομάδες πίεσης μπορούν να χρησιμεύσουν σαν λειτουργικές ιδρύσεις στα κόμματα, αν αυτά αποδειχθούν ανίκανα να εκτελέσουν την λειτουργία.

Αυτή η κατάσταση είναι συχνή όταν το σύστημα των κομμάτων

αντιπαραθέτει μια πλειάδα μορφών αντίθεσης και ένα κυρίαρχο κόμμα. Αντίθετα, οι μορφοποιήσεις αντίθεσης κάμπτονται στις θέσεις, θέλοντας κάθε μια έναν δογματισμό για μια οικογένεια ή για μια περιορισμένη πελατεία. Ανάμεσα στην αντίθεση που καλλιεργεί αυτές τις ιδιαιτερότητες και την πλειοψηφία που αγκαλιάζει πολλά για να επεμβαίνει καλύτερα, η αλχημεία δεν λειτουργεί.

Από λάθος της προετοιμασμένης σύνθεσης από τα κόμματα, οι κυβερνώντες βρίσκονται άμεσα αντιμέτωποι με μια πολυπληθότητα απαιτήσεων μη ταξινομημένων, οι οποίες παρουσιάζονται από τις διάφορες ομάδες συμφερόντων.

Τα μεγάλα εργατικά κέντρα, εκφράζοντας τα συμφέροντα και τις διάφορες κατηγορίες, εισάγουν ήδη μια κάποια άνεση στην έκφραση των απαιτήσεών τους. Συνθέτοντας και ιεραρχώντας τις απαιτήσεις των χιλιάδων μελών.

### 1.3γ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Για μερικούς, αυτή η πρακτική θα είναι βαριά από κινδύνους και θα πρόσθετε στους μη βολικούς των ομάδων πίεσης. Πρέπει να εξετάσουμε τα διάφορα παράπονα, από τα οποία μερικά είναι πολύ κακοβαλμένα.

1. Η διαπραγμάτευση με τις κοινωνικο-επαγγελματικές ομάδες αντικαθιστά το διάλογο με τα κόμματα και τα κοινοβούλια. Οι βουλευτές των ιδιαίτερων ομάδων παίρνουν τη θέση των εκλεκτών του λαού. Το γενικό συμφέρον μένει μια πλειονότητα των ιδιαίτερων συμφερόντων. Το άτομο δεν φέρεται πια ως πολίτης, αλλά σαν κοινωνικο-οικονομικός υπάλληλος προσκολλημένος στα συμφέροντα της κατηγορίας του.

Αυτή η ανάλυση τοποθετεί κάτι το βασικό. Ένα κυρίαρχο κεντρο-δεξιό κόμμα μονοπωλεί το κοινοβουλευτικό παιχνίδι, πε-

τώντας στα μη δυνατά πολλά κοινωνικά στρώματα ή πολιτικές οικογένειες. Είναι φυσικό αυτές να εκφράζονται από δυνάμεις ίδρυσης.

Αλλιώς, μεταφέρεται με την αντίθεση (από τα κόμματα, στις ομάδες πίεσης) και συμβάλλει με αργό τρόπο στην διατήρηση του συστήματος.

2. Όμως η παρεμβολή των ομάδων πίεσης μπορεί επίσης να προπονήσει μερικές δυσκολίες. Ο Μείναρντ διακρίνει (τέσσερεις):

- Τον κοινωνικό προστατευτισμό
- Την κυβερνητική ακινησία
- Την άρνηση των συλλεκτικών πειθαρχιών
- Την βελτίωση των δυνάμεων.

## Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο     Ι Ι .

### Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

Κανάλια παρέμβασης : Ο Άλμοντ και ο Πάουελ σημειώνουν σωστά ότι οι διαδικασίες της πίεσης διαφέρουν, αρχικά, σύμφωνα με τη φύση της ενδιαφερόμενης οργάνωσης.

Είναι κυρίως οι άνομες ομάδες συμφερόντων που ενεργοποιούν τις φυσικές διαδηλώσεις και δήμες βίαιες. Αντιθέτως, οι μη ενωτικές ομάδες χρησιμοποιούν κυρίως τις προσωπικές σχέσεις. Τελικά, οι θεσμοθετικές και ενωτικές ομάδες προτιμούν τις διαδικασίες παρουσίασης.

Είναι γεγονός, ότι στα μοντέρνα πολιτικά συστήματα υπάρχουν πολλά κανάλια πρόσβασης, τυπικά, θεσμοθετικά. Επιτρέπουν στις ομάδες να βρίσκονται σε επαφή με τους καλύτερους πολιτικούς που παίρνουν τις σημαντικές αποφάσεις.

Σημεία παρέμβασης : Από παλιά, τα σημεία εφαρμογής των πιέσεων, διαφέρουν από το ένα σύστημα στο άλλο. Ανάλογα με το περιεχόμενο, οι ομάδες θα αποφέρουν ό,τι καλύτερο μπορούν από τις προσπάθειές τους σε κάποιον φορέα δημόσιας συσκευής. Για την εκλογή αυτής της τακτικής, θα λάβουν υπόψη τα διάφορα στοιχεία, δομή των θεσμών, σύστημα των κομμάτων, ελεγκτικό καθεστώς κλπ.

Όργανα παρέμβασης : Καμιά φορά αυτή η παρέμβαση ζητεί

ειδικευμένα όργανα στην τεχνική της πίεσης, όπως τα "λόμπι" στα Ηνωμένα Έθνη. "Λόμπι" σημαίνει διάδρομος. Το λόμπινγκ είναι το φτιάξιμο των διαδρόμων του Κογκρέσσου και της Διοίκησης, για να επεμβαίνουν στους πολιτικούς άνδρες ή τους υπαλλήλους.

Προοδευτικά αποτελούνται από ειδικευμένα γραφεία μέσα στο λόμπινγκ, τα οποία νοικιάζουν τις υπηρεσίες τους σε ομάδες συμφερόντων, που θέλουν να εξασκήσουν κάποια πίεση.

Είδη παρέμβασης : Στην αυστηρή ερμηνεία της, η πίεση δεν εξασκείται παρά μόνο στις δημόσιες δυνάμεις. Είναι φανερό όμως ότι αυτή η πίεση μπορεί να εξασκείται αποτελεσματικά στο περιβάλλον αυτών των δημόσιων δυνάμεων, δηλαδή στα όργανα που ελέγχουν ή επηρεάζουν τις αποφάσεις τους. Διακρίνουμε τρεις τύπους δράσης :

- Η δράση στην ίδια την εξουσία,
- Η δράση στα κόμματα (που κρατούν ή ελέγχουν την εξουσία)
- Η δράση στην κοινή γνώμη (που επηρεάζει την εξουσία).

## 2.1 Η ΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Είναι η πίεση στα όργανα της εξουσίας (κοινοβουλευτικά, υπουργικά, υψηλοί υπάλληλοι και διοικητικοί). Ο βαθμός της διαφήμισης των παρεμβάσεων. Η γνώμη δεν θα μπορούσε να εκτιμήσει τις συνθήκες με τις οποίες παίρνονται οι αποφάσεις. Λοιπόν η μορφή των αντιπροσωπευτικών θεσμών θα διεκινδύνευε το παιχνίδι των αληθινών δυνάμεων, δηλαδή των ομάδων που εργάζονται για κάποιο ιδιαίτερο συμφέρον.

Το πραγματικό πρόβλημα είναι να εμποδιστούν αυτές οι ομάδες να ξεπεράσουν την λειτουργία των προθέσεων και να εξασκήσουν μια αληθινή εξουσία απόφασης, πίσω από το παραβάν των αξιωματικών θεσμών.

Τα Ηνωμένα Έθνη έψαξαν τη λύση αυτού του προβλήματος στηνδιαφήμιση. Σύμφωνα με μια ιδέα αγαπητή στους Άγγλο-Σάξονες, αφού μια πράξη είναι γνωστή, δεν είναι πια επικίνδυνη. Επίσης υπάρχει μια νομοθεσία που θέτει την διακήρυξη των ομάδων πίεσης, όπως η προσωπική αναφορά και τα οικονομικά μέτρα θέτουν επί το έργον.

Πρέπει λοιπόν να διακρίνουμε την ανοιχτή δράση και την άμεση δράση. Η πρώτη αναζητεί γενικά ομάδες που ζητούν βοήθεια από μια πελατεία μάζας (εργατικά συνδικάτα, αγροτικοί οργανισμοί κλπ.).

## 2.1α Η ΑΝΟΙΧΤΗ ΔΡΑΣΗ

Η ανοιχτή δράση μπορεί να πάρει τη μορφή της πληροφόρησης, της συμβουλής ή της οργής.

### 1. Η πληροφόρηση

Η πρώτη φροντίδα μιας ομάδας είναι να κάνει γνωστές τις επιθυμίες της. Η πληροφόρηση λοιπόν, είναι το μέσον της δράσης της, το πιο φυσικό και το πιο σεβαστό.

Πώς να πείσει κανείς την εξουσία για την ορθότητα των προθέσεων; Από την τοποθέτηση ενός λεπτομερούς ντοκουμέντου, με τόνο σεμνό και αντικειμενική εμφάνιση.

Από λάθος των άλλων στοιχείων πληροφόρησης, η διαδικασία είναι αποτελεσματική. Έτσι, η ντοκουμεντοποίηση ενός κοινοβουλευτικού πλάνω στο υλικό ενός θέματος ή μιας νομικής πρότασης, προϋποθέτει σε μεγάλο βαθμό ομάδες συμφερόντων που ενδιαφέρονται.

Η επιτυχία του εθνικού κέντρου νέων αγροτών συνίσταται στο ότι είναι μια από τις πρώτες ομάδες που εφάρμοσαν μια αληθινή πολιτική πληροφόρησης (φυλλάδια, εκδόσεις), σε επίπε-

δο τόσο τοπικό όσο και διεθνές.

## 2. Η συμβουλή

Οι δημόσιοι οργανισμοί συμβουλευονται συχνά τις ομάδες, πραγματοποιώντας έτσι μια τυπικότητα των επαφών. Αυτή η συμβουλή είναι είτε περιστασιακή είτε θεσμοθετημένη.

Αυτή η "συμβουλευτική διοίκηση" υπάρχει κυρίως κοντά στις κεντρικές διοικήσεις οι οποίες φαίνονται γενικά υπαλληλικές, ειδικές και αντιπροσωπευτικές των συμφερόντων.

Αυτή η πρακτική της συμβουλής ανοίγει νέους δρόμους πρόσβασης στα οργανωμένα συμφέροντα. Αλλά μπορεί να εμπλακεί σε διαμάχη με την λειτουργία διαμαρτυρίας που εξασκούν ορισμένες ομάδες, όπως τα εργατικά συνδικάτα. Αυτή η ένταση μεταξύ συμμετοχής και διαμαρτυρίας θέτει ένα μόνιμο πρόβλημα.

## 3. Η οργή

Σύμφωνα με τους κοινοβουλευτικούς, η οργή μπορεί να πάρει μορφές περισσότερο ή λιγότερο βίαιες: υποχρεώσεις των υποψηφίων στις εκλογές, γράμματα που απευθύνονται σε εκλεγμένους, με οργή για την επανεκλογή τους σε περίπτωση ψήφου όχι ταιριαστή για τα συμφέροντα της ομάδας, απασχόληση των δικαστηρίων ή εκδηλώσεις μπροστά από την έδρα των συνεδριάσεων κλπ.

Από την πλευρά των υπαλλήλων, η οργή φέρεται εμφανώς στο κατρακύλισμα της καριέρας τους. Η αποτελεσματικότητά της εξαρτάται από τις εγγυήσεις οι οποίες ωφελούν τους δημόσιους υπαλλήλους.



## 2.1β Η ΑΜΕΣΗ ΔΡΑΣΗ

Η οργή μπορεί επίσης να τοποθετηθεί στο επίπεδο της άμεσης δράσης. Πρέπει να αναφέρουμε τα αποτεύματα που μπορούν να έχουν οι οικονομικές ομάδες ζυγίζοντας στο νόμισμα του κράτους.

### 1. Οι ιδιαίτερες σχέσεις

Κοντά στις "δημόσιες σχέσεις" που ανασηκώνουν πληροφόρηση και ανοιχτή δράση, πρέπει να ανφέρουμε τις ιδιαίτερες σχέσεις, τις προσωπικές επαφές με τους κοινοβουλευτικούς, τους υπουργούς τους υψηλούς υπάλληλους.

### 2. Η διαφθορά

Τελευταία τεχνική της άμεσης πίεσης, η διαφθορά. Η προσωπική διαφθορά παραμένει σπάνια, ιδιαίτερα υπό την μορφή την πιο άμεση (αγορά των ψήφων ή των αποφάσεων).

Σε τελική φάση, υπάρχει μια συγκεντρωτική διαφθορά, από την οικονομικότητα των κομμάτων και των εκλογικών επαρχιών. Τα έξοδα που εκτέθηκαν από ορισμένους υποψήφιους στις προεδρικές (Γαλλία) του 1965 και 1969 μιλούν από μόνα τους. Συχνά μερικές εταιρείες ή ομάδες ενώνονται για να φτιάξουν έναν διανομητικό οργανισμό. Διαλυμένο συχνά κάτω από την εμφάνιση ενός οργανισμού σπουδών, ένα εκλογικό ταμείο μαζεύει και διανέμει τα ιδρύματα. Διπλό προτέρημα σε σχέση με την απομονωμένη δράση κάποιας ομάδας, μια πίεση πιο αποτελεσματική και πιο διακριτική.

## 2.2 Η ΔΡΑΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Πολλές ομάδες συμφερόντων είναι χωρίς σχέσεις με τα κόμ-

ματα. Όμως άλλες έχουν μόνιμες σχέσεις με τα κόμματα και μπορούν να χωριστούν σε τρεις τύπους :

### 1. Τα κόμματα στην εξάρτηση των ομάδων πίεσης

Αυτή είναι συνήθως η περίπτωση των "κομμάτων εξωτερικής δημιουργίας", που γεννιούνται έξω από τον εκλογικό και κοινοβουλευτικό κύκλο, με πρωτοβουλία διαφόρων ομάδων.

- Επίσημη εξάρτηση : Αυτή είναι χοντρικά η κατάσταση των εμμέσων κομμάτων. Δεν απευθύνεται κανείς άμεσα στο ίδιο το κόμμα, αλλά σ' έναν οργανισμό του οποίου είναι συλλογικό μέλος. Μέχρι το 1927, ήταν ανοιχτός σε άμεσα μέλη και κάτεχε λοιπόν περισσότερη αυτονομία. Αλλά η σύνθεση των διευθυντικών οργάνων συνεχίζει να δίνει στους εκπροσώπους των συνδικάτων το πάνω χέρι στην εργατική μηχανή. Αυτό το σύστημα ξαναβρίσκεται στα δημοκρατικά-χριστιανικά κόμματα.

- Άμεση εξάρτηση : Από πολλά κόμματα της δεξιάς, τα οποία είναι μερικές φορές το όργανο των οικονομικών ομάδων. Όμως, αυτή η παρέμβαση περιτριγυρίζεται πάντα από μεγάλη μυστικότητα. Εδώ η εξάρτηση βρίσκεται σε αντίθεση με την διάσταση του κόμματος. Είναι συνήθως τα κόμματα με τα λιγότερα μέλη και τα λιγότερο οργανωμένα τα οποία εκθέτονται σ' αυτή την εξάρτησή τους.

### 2. Οι ομάδες πίεσης υπό την εξάρτηση των κομμάτων

Αυτό το αντίθετο σχήμα χαρακτηρίζει τα σοσιαλιστικά κόμματα, ιδίως τα κομμουνιστικά, που εμπνέουν οργανισμούς στενά συνδεδεμένους μ' ένα κόμμα. Αυτή η εξάρτηση μπορεί να είναι μανιφεστική ή αρνητική.

- Μανιφεστική εξάρτηση : Είναι η περίπτωση οργανισμών όπως η Ένωση Γαλλίδων γυναικών, Δημοκρατική Ένωση παλαιών πολεμιστών κλπ. Το κόμμα ελέγχει την ομάδα της οποίας συχνά προκαλεί την δημιουργία. Δεν διστάζει να εφαρμόζει αυτήν, με

τρόπο περισσότερο ή λιγότερο ανοιχτό, για την υπεράσπιση των κατάλληλων αντικειμένων.

- Αρνητική εξάρτηση : Άλλοι οργανισμοί αρνούνται αυτήν την εξάρτηση. Όμως η ανεξαρτησία τους είναι κατά πολύ φανταστική, εξαιτίας του συστήματος της προσωπικής ένωσης, οι λειτουργίες της διεύθυνσης της ομάδας εξασκούνται από μέλη του κόμματος.

### 3. Η ισότιμη συνεργασία

Σε μια βαθμίδα ισότητας, τα κόμματα και οι ομάδες πίεσης συνεργάζονται είτε προμηθευτικά, είτε χρονικά.

- Προμηθευτική συνεργασία : Ήταν η περίπτωση, στην Γαλλία, με τις αντιφασιστικές επιτροπές διαμάχης το 1934-1936, με τους οργανισμούς αντοχής το 1940-1944.

- Χρονική συνεργασία : Είναι αυτή στις σκανδιναυικές χώρες, του σοσιαλιστικού κόμματος και των εργατικών συνδικάτων, που συνεργάζονται στενά και σε κάποιο βαθμό ισότητας.

## 2.3 Η ΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Σε δημοκρατικό καθεστώς, το να επηρεάζεις την κοινή γνώμη, σημαίνει ότι επηρεάζεις έμμεσα την εξουσία. Αυτό έγκειται στο να ζυγίσεις τη θέση των δημόσιων εξουσιών. Αυτή η δράση μπορεί να πάρει τη μορφή είτε της αντίθεσης, είτε της πειθούς.

### 2.3α Η ΑΝΤΙΘΕΣΗ

Μερικές μορφές αντίθεσης αφορούν το κοινό, οι οποίες ο-

δηγούν καλύτερα τις δημόσιες αρχές. Αυτές δεν παραμένουν παθητικές μπροστά σ' ένα κίνημα που παραλύει μια περιοχή ή μια ζωτική βιομηχανία. Είναι λοιπόν αντίθετες με την υποταγή τους.

1. Η απεργία : είναι το πιο πρωτεύον θέμα αυτής της τακτικής . Ιδιαίτερα όταν εμπλέκονται σ' αυτήν μεγάλες κρατικοποιημένες επιχειρήσεις (ηλεκτρισμού, μεταφορών), των οποίων η λειτουργία ελέγχει όλη την οικονομία. Η διαδικασία τέθηκε από τα εργατικά συνδικάτα και ακολουθήθηκε και από άλλους οργανισμούς. Σήμερα, δεν εφαρμόζεται παρά μόνο σ' ό,τι έχει σχέση με την εργασία.

2. Άλλες ομάδες εμπνέονται απ' αυτές τις αντιθετικές μεθόδους, δείχνοντας τον χαρακτήρα τους με τις φασαρίες στη δημόσια τάξη, μαζικές εκδηλώσεις σε δημόσιες οδούς, κλείσιμο των δρόμων από αγροτικούς οργανισμούς, μπλοκάρισμα μεγάλων αρτηριών από οδικούς οργανισμούς κλπ.

## 2.3β Η ΠΕΙΘΩ

Όμως, συνήθως, η δράση πάνω στο κοινό δεν ακολουθεί αυτόν τον εξτρεμισμό. Οι ομάδες γενικά, τείνουν να πείθουν το πλήθος είτε με προπαγάνδα, είτε με πληροφόρηση.

### 1. Η προπαγάνδα

Έγκειται στο να δείξει την αξία των αναγκών και των επιθυμιών των ομάδων που ενδιαφέρονται, στο κοινό. Αυτή η προπαγάνδα κοντά στο κοινό μπορεί να λάβει διάφορες μορφές:

- Μπορεί αρχικά να πάρει τον δρόμο των συνδικαλιστικών εφημερίδων, οι οποίες είναι επίσημα τα όργανα κάποιας ομάδας πίεσης. Γενικά, αυτός ο ειδικός τύπος απευθύνεται στα μέλη των ομάδων, περισσότερο απ' ό,τι στο εξωτερικό κοινό.

- Έπειτα οι ομάδες απευθύνονται τακτικά στον ευρύ τύπο. Έτσι, η πρακτική των ομιλιών του τύπου αναπτύσσεται. Καμιά φορά οι ομάδες έχουν δωρεάν εισήγηση όλου ή μέρους αυτού του ντοκουμέντου, μα αυτό απέχει πολύ απ' το να συμβαίνει πάντα.
- Και μια τεχνική πιο ειλικρινής και πιο πολυθάκινη, ο εντοπισμός σελίδων εφημερίδων από τις ομάδες, ώστε να επιβεβαιώνουν την διαφήμιση των θέσεών τους. Αυτή η διαφήμιση μπορεί καμιά φορά να εμπλακεί σε μια γενική καμπάνια, κινώντας και άλλα μέσα: αφίσσες, φυλλάδια, σποτ στην τηλεόραση κλπ.

Αυτή η τελευταία πρακτική συνηθίζεται στα Ηνωμένα Έθνη. Αυτή η διαφήμιση είναι αποκαλυπτική και δεν σοκάρει. Γι' αυτό διαφέρει από μια άμεση πίεση των ομάδων συμφέροντος πάνω στα όργανα του τύπου.

## 2. Η πληροφόρηση

Στην πραγματικότητα, η πλειοψηφία των οργάνων πληροφόρησης δεν έχουν παρά μια περιορισμένη ανεξαρτησία, απέναντι στις βιομηχανικές και οικονομικές ομάδες. Αυτή η ανεξαρτησία έχει διάφορες αιτίες:

### α. Η επιρροή των βιομηχανικών και οικονομικών συμφερόντων

Στη Γαλλία, ο τύπος της Αντίστασης έχει προσδευτικά εξαφανιστεί. Σήμερα, πολλές καθημερινές εφημερίδες έχουν πέσει υπό την εξάρτηση των βιομηχανικών και οικονομικών ομάδων, οι οποίες κατέχουν ένα μέρος ή και ολόκληρο το κεφάλαιο.

Έτσι, οι μεγάλες βιομηχανικές ομάδες, οι τράπεζες ή οι καπιταλιστικές ομάδες με δύναμη επιβεβαιώνονται για τον έλεγχο στα όργανα του τύπου. Η επιχείρηση δεν είναι πάντα κερδοφόρα. Όμως επιτρέπει πάντα να αυξάνεται η επιρροή της στο κοινό και στην εξουσία.

Αυτή η εξάρτηση είναι συχνή αλλά όχι παγκόσμια. Υπάρχει τουλάχιστον μια καθημερινή εφημερίδα που ξέρει να διατηρεί

την ανεξαρτησία της, όπως η Λε Μοντ, χάρη στην ποιότητα των δημοσιογράφων της και των διευθυντών της.

Από την άλλη πλευρά, σε πολλά ανατολικά κράτη, εάν ο τύπος οργανώνεται σύμφωνα με καπιταλιστικά πρότυπα, δεν είναι το ίδιο με το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση, τα οποία οργανώνονται σύμφωνα με το κράτος ή την κοινή αυτονομία.

### β. Το βάρος της διαφήμισης

Το 1971 η μέση τιμή μιας εφημερίδας στο Παρίσι αυξάνεται κατά 65 λεπτά. Η τιμή αγοράς αναφέρεται σε 25 μόνο λεπτά. Οι διαφημίσεις αντιπροσωπεύουν κατά μέσον όρο, 31 λεπτά. Έτσι, υπάρχει ένα μέσο κέρδος 9 λεπτών.

Για να ελαφρυνθεί ή να εκκινηθεί αυτό το κέρδος, πρέπει να υπολογίσουμε είτε σε μια αύξηση της τιμής πώλησης, είτε σε αύξηση των διαφημίσεων. Λοιπόν, η διαφήμιση είναι άλλοτε ευεργετική και άλλοτε επίφοβη.

Ευεργετική γιατί επιτρέπει να διατηρηθεί μια τιμή πώλησης και επιβεβαιώνει την σταθερότητα των λογαριασμών.

Επίφοβη για δύο λόγους. (1) Μπορεί να φοβάται κανείς ότι η υπαγόρευση υποτάσσεται σε υπαγορευμένες εντολές από κάποιους παραγγελιοδόχους, είτε άμεσα είτε έμμεσα. Οι παραγγελιοδόχοι είναι οι ίδιοι υποταγμένοι σε εμπορικές προσταγές. Δεν μπορούν να επιτρέψουν να μοιραστούν προϋπολογισμοί σε χαμένα βάθη. Απευθύνονται σε όργανα μεγάλης επιρροής. (2) Οι πηγές της διαφήμισης δεν είναι όμοια διαμοιρασμένες. Διαφέρουν στην λειτουργία της εξουσίας του αποδεδειγμένου προϊόντος για τους αναγνώστες του κάθε τίτλου. Διαφέρουν κυρίως στη λειτουργία της πώλησης.

Έτσι, συνειδητά ή όχι, οι αγγελιαφόροι επιταχύνουν τον μηχανισμό των νόμων της συγκέντρωσης. Τα λεφτά πηγαίνουν στα λεφτά, η επιτυχία στην επιτυχία, σύμφωνα με την τυπική διαδικασία. Μια εφημερίδα όσο θα έχει αυξημένες πωλήσεις τόσο θα έχει αναγνώστες, και μετά θα λαμβάνει διαφημιστικούς προ-

υπολογισμούς έτσι τόσο πιο πλούσια θα γίνεται. Αντίθετα, όσο πιο λίγο θα πουλάει μια εφημερίδα, τόσο λιγότερους αναγνώστες θα έχει και τόσο λιγότερες διαφημίσεις και έτσι θα καταστραφεί.

#### γ. Η συγκέντρωση των επιχειρήσεων του τύπου

Δοκιμάζουμε έτσι μια συγκέντρωση τόσο περισσότερο μεγαλύτερη του τύπου. Το φαινόμενο είναι πολύ καθαρό στη Μ. Βρετανία και στα Ηνωμένα Έθνη. Αλλά εμφανίζεται επίσης και στη Γαλλία. Όργανα πληροφόρησης και πίεση. Στο σύνολο, το φαινόμενο της πίεσης αφορά τα όργανα πληροφόρησης, παθητικά και ενεργητικά. στην πρώτη περίπτωση, την υπομένουν, στην δεύτερη την εξασκούν.

α. Η πίεση που υπομένεται : Είναι η περίπτωση των οργάνων του τύπου που είναι τοποθετημένα κάτω από τα βιομηχανικά ή οικονομικά συμφέροντα. Φυσικά, αυτές οι ομάδες συμφερόντων δεν υπαγορεύουν καθημερινά την θέλησή τους.

Σε μερικές περιπτώσεις, βλέπουμε μια σχέση αιτίας-αποτελέσματος μεταξύ της συμπεριφοράς και των οικονομικών της εφημερίδας.

β. Η εξασκούμενη πίεση : Εξασκείται στην κοινή γνώμη, στα κόμματα ή στην εξουσία. Με κάποιον τρόπο, ο τύπος "φτιάχνει" την γνώμη και επηρεάζει τις συμπεριφορές και τα πειθώ του κοινού. Αυτή η επιρροή φτιάχνει μια δύναμη στην οποία το πολιτικό προσωπικό μπορεί να υπολογίζει.

Αυτή η δραστηριότητα της πίεσης εξασκείται είτε από υλικά συμφέροντα, είτε από ιδέες.

- Ομάδες συμφερόντων : Τα όργανα που κρύβονται πίσω από μια πληροφορία φανερά αντικειμενική, η υπεράσπιση των συμφερόντων που είναι αγαπητά στο κοινό που επιβεβαιώνει τα οικονομικά τους.

- Ομάδες ιδεών : Τα όργανα που επεκτείνουν την λειτουργία

της πληροφόρησης με το να παίρνουν θέσεις όχι υποκριτικές υπέρ κάποιας θέσης. Έτσι, η "Λε Μοντ" εξασκεί ένα είδος ηθικής στους αναγνώστες της και στο πολιτικό προσωπικό με τα σχόλια και τις αναλύσεις της. Είναι λοιπόν μια ομάδα ιδεών, μια ομάδα πίεσης όπως ακριβώς μερικά πανεπιστήμια ή ενότητες σκέψης.



ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Αυτή η πρέσβη των διαφόρων ομάδων στην κοινή ζωή παροτρύνει πολλούς κοινωνιολόγους να θέσουν μια βασική ερώτηση: η αντιπροσωπευτική δημοκρατία είναι πραγματικότητα ή μια απλή πρόσοψη; Ποιός κατέχει την πραγματικότητα της εξουσίας στις μοντέρνες κοινωνίες;

Η πλειοψηφία των αναλύσεων παραδέχεται ότι η εξουσία της διεύθυνσης ασκείται από τις μειονότητες. Αλλά οι αντιθέσεις ξεκινούν όταν ψάχνει κανείς να ερμηνεύσει τη φύση αυτών των μειονοτήτων.

Οι τρεις βασικές θέσεις της δομής της εξουσίας

1. Η εκλεκτική θέση : η εξουσία ανήκει σε μια εκλεκτή ομάδα, που καμιά συνταγματική δομή δεν μπορεί να την αφαιρέσει.
2. Η πολλαπλή θέση : δεν υπάρχει μόνο μια διευθύνουσα τάξη, αλλά πολλές κατηγορίες, οι οποίες συνεργάζονται και αντιπροσωπεύουν τις πιέσεις της βάσης.
3. Η μαρξιστική θέση : η εξουσία εξασκείται από μια κυρίαρ-

χη τάξη και τις βοηθητικές της, της οποίας η επιρροή καμουφλάρεται από την ιδεολογία της δημοκρατικής αστικής τάξης.

### 3.1 Η ΕΚΛΕΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ

Στην πολιτική επιστήμη, οι εκλεκτικές θέσεις είναι ήδη κλασικές. Ανάμεσά τους μπορούμε να διακρίνουμε μια ψυχολογική προσέγγιση, μια οργανωτική, μια οικονομική. Σ' αυτές προστίθεται μια ιδρυματική προσέγγιση με τον κοινωνιολόγο Τσάρλς Ράϊτ Μίλς.

Στο βιβλίο του "Η εκλεκτικότητα της εξουσίας", ο Μίλς εξαιρεί την μαρξιστική απλοποίηση.

Για τον Μίλς, η εκλεκτικότητα της εξουσίας είναι περισσότερο από μια ομάδα, και μια τάξη. Συνεπάγεται την κατοχή διαφόρων στρατηγικών ρόλων.

#### Οι τρεις μεγάλες ιδρυματικές ιεραρχίες

Στην μοντέρνα κοινωνία, η εξουσία είναι ιδρυματοποιημένη. Ανάμεσα σ' αυτά τα ιδρύματα τρία κατέχουν μια κύρια θέση: το πολιτικό ίδρυμα, το οικονομικό και το στρατιωτικό. Αυτά που τοποθετούνται στην κεφαλή αυτών των ιεραρχιών κατέχουν τις στρατηγικές θέσεις της κοινωνικής δομής.

Συνοψίζοντας, στην αμερικάνικη κοινωνία, οι αποφάσεις-κλειδιά παίρονται από μια εκλεκτή ομάδα, η οποία αποτελείται από διευθύνοντες των τριών μεγάλων ιδρυματικών ιεραρχιών, τους πολιτικούς διευθύνοντες σε πρώτο πλάνο, τους μεγάλους καπετάνιους της βιομηχανίας και τους άρχοντες του πολέμου.

### Το "τρίγωνο της εξουσίας"

Στο εσωτερικό του κάθε μεγάλου ιδρύματος, η εξουσία είναι όλο και πιο συγκεντρωμένη και ανάμεσα στα 3 μεγάλα ιδρύματα, η αλληλεγγύη επιβεβαιώνεται όλο και πιο πολύ, οι άνθρωποι γίνονται όλο και πιο πολύ εναλλάξιμοι. Οι 3 μεγάλες ιδρυματικές ιεραρχίες είσχωρούν και ανακυκλώνονται εύκολα και συχνά, η μια στην άλλη. Διότι στην κεφαλή τους βρίσκονται οι διευθύνοντες των οποίων οι ρίζες, ο σχηματισμός και τα ενδιαφέροντα είναι ιδανικά.

### Η πολιτική ιεραρχία

Ποιά είναι, ειδικά, η σύνθεση της πολιτικής ιεραρχίας; Για τον Μιλς αυτή καταλαβαίνει μόνο τους πιο σημαντικούς πολιτικούς. Δεν εγκλωβίζει την πλειοψηφία των ανδρών του Κονγκρέσου.

Το κέντρο των αποφάσεων μετατίθεται από το Κονγκρέσσο στην Εκτελεστική και η Εκτελεστική διευθύνεται στην πραγματικότητα από καμιά πενήνταριά άντρες, τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο, τους αρχηγούς των υπουργικών διαμερισμάτων, τους διευθύνοντες των πρακτορείων και των διοικητικών επιτροπών και τα μέλη του Εκτελεστικού προεδρικού γραφείου.

### Τα πολιτικά "αουτσάιντερ"

Το 1956, από αυτούς τους 50 διευθύνοντες του Εκτελεστικού, μόνο 14 είναι επαγγελματίες πολιτικοί, οι οποίοι περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους διάγοντας μια πολιτική καριέρα. Οι άλλοι είναι τα πολιτικά "αουτσάιντερ". Αυτοί που δεν εξασκούν τις τοπικές ή κρατικές λειτουργίες, που δεν πέρασαν από τις νομοθετικές Εθνοσυνελεύσεις, που οφείλουν την καριέρα τους σε διορισμούς παρά σε εκλογές, που τελικά περνούν ένα πολύ πιο περιορισμένο μέρος της ζωής τους μέσα στην

πολιτική.

Αυτοί οι "πολιτικοί εισβολείς" προέρχονται συχνά από τον κόσμο των επιχειρήσεων και ξαναγυρνούν εκεί. Τείνουν, φυσικά, να δίνουν προσοχή στις ανάγκες και στα συμφέροντα της βαριάς βιομηχανίας.

### Ανακεφαλαίωση : η εκλεκτικότητα της εξουσίας

Μια ολιγαρχία όχι εκλεγμένη. Στο σύνολο, ιδιαίτερα η πολιτική ιεραρχία και η εκλεκτικότητα της εξουσίας γενικά, απομακρύνουν τους επαγγελματίες πολιτικούς σε δεύτερο πλάνο. Οι μεγάλες αποφάσεις παίρνονται από τους εκλεκτούς της εξουσίας. Τα Ηνωμένα Έθνη διευθύνονται από μια περιορισμένη εκλεκτική τάξη, η οποία είναι μια ολιγαρχία όχι εκλεγμένη από τους πολίτες. Οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι των πολιτών, σπάνια συμμετέχουν στο πάρσιμο των μεγάλων αποφάσεων.

Η περιγραφή είναι αυστηρή, διότι δεν επιμένει αρκετά στο ρόλο του Προέδρου των Ηνωμένων Εθνών και των προέδρων των μεγάλων κοινοβουλευτικών επιτροπών, διορισμένοι άμεσα ή έμμεσα από την καθολική ψήφο. Αλλά είναι σίγουρο ότι αυτή η κυβέρνηση της ολιγαρχίας δεν προκύπτει από εκλογές.

### Ντόμχοφ : Ποιός κυβερνά την Αμερική;

Σε πιο πρόσφατες μελέτες του ο Γουίλιαμ Ντόμχοφ, συμπεραίνει με τη σειρά του την ύπαρξη μιας διευθύνουσας τάξης στα Ηνωμένα Έθνη. Υπάρχει, σε διεθνές επίπεδο, μία ανώτερη τάξη, που συγκεντρώνει ένα μεγάλο μέρος των πλουσίων, που ελέγχει τις μεγάλες βιομηχανίες και τις κύριες τράπεζες, οι οποίες με τη σειρά τους οδηγούν την οικονομία της χώρας.

Τα μέλη αυτής της ανώτερης τάξης διευθύνουν τις μεγάλες κοινότητες, τα ιδρύματα, τα πανεπιστήμια και τα μαζικά μέσα επικοινωνίας. Αυτή η εκλεκτική τάξη ελέγχει το Εκτελεστικό γραφείο και τα παραρτήματά του.

### Φλόϊντ χάντερ : Η δομή της δύναμης της κοινότητας

Από το 1953 ο Φ. χάντερ κατέληξε σε συμπεράσματα ανάλογα του τοπικού σχεδίου, μελετώντας τη δομή της εξουσίας στην Ατλάντα.

Αποτέλεσμα αυτής της προσέγγισης: η Ατλάντα διευθυνόταν από μια "ελίτ" αξιολογημένα λιγοστή και ομογενή. Σ' αυτή την "ελίτ", οι πολιτικές εξουσίες δεν συμμετείχαν παρά μόνο ει-κονικά: στην πραγματικότητα οι πραγματικές αποφάσεις παίρνο-νταν από μια ολιγαρχία.

### Ζαν Μείνó : Αναφορά στην διευθύνουσα ιταλική τάξη

Η ίδια μορφή ανάλυσης θα μπορούσε να εφαρμοσθεί και σε άλλες δυτικές κοινωνίες. Ο Ζαν Μείνó το έκανε για την Ιταλία. Απορρίπτοντας εδώ την πλουραλιστική αντίληψη των "διευθυνόν-των τάξεων", ο Μείνó προτιμά να αναφέρεται στη Μόσχα και στο Μιλς και να μιλά για "διευθύνουσα τάξη".

Αυτή η τάξη αριθμεί 4-5.000 άτομα, από το ίδιο στρώμα αστικής, καπιταλιστικής τάξης, κατά πλειοψηφία. Αναnevώνεται εν μέρει από δυναμικά στοιχεία προερχόμενα από γειτονικές τάξεις.

Αυτή η ολιγαρχία βεβαιώνει τη συνοχή της με ένα δίκτυο προσωπικών σχέσεων όχι τυπικών, μεταξύ των μελών της. Διαθέ-τει βασικά μέσα επιρροής στο κοινωνικό σώμα.

Λόγος ύπαρξης του συστήματος: η διατήρηση της "κοινωνι-κής διαταγής", η οποία λειτουργεί προς χάριν αυτής της προ-νομιούχας τάξης.

Κατά τον Μείνó, αυτό το σχήμα της πολιτικής ζωής της Ι-ταλίας, μπορεί να εφαρμοστεί σ' όλες τις μοντέρνες καπιταλι-στικές κοινωνίες.

### 3.2 Η ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΘΕΣΗ

Άλλοι πολιτικολόγοι δεν δέχονται αυτή την θέση της ολιγαρχίας, που διαθέτει μια πολιτική, στρατηγική εξουσία.

Σύμφωνα με αυτούς, δεν υπάρχει μια διευθύνουσα τάξη, αλλά διευθύνουσες κατηγορίες. Αυτές οι διάφορες κατηγορίες, άλλοτε συνεργάζονται και άλλοτε συγκρούονται, παρουσιάζουν αντιθέσεις και αντιπροσωπεύουν τις πιέσεις της βάσης.

Ρεϊμόν Αρόν : Σε πολλές αναλύσεις, ο Ρ. Αρόν υπογράμμισε την πολυπλοκότητα της δομής της εξουσίας στις μοντέρνες κοινωνίες. Έξω απ' αυτήν την πολιτική "ελίτ", υπάρχουν πέντε ακόμα "διευθύνουσες κατηγορίες".

1. Οι κάτοχοι της "πνευματικής εξουσίας", που επηρεάζουν τους τρόπους σκέψης και πίστης (παπάδες, διανοούμενοι, συγγραφείς, σοφοί, ιδεολόγοι κομμάτων).
2. Οι αρχηγοί του στρατού και της αστυνομίας.
3. Οι διαχειριστές της συλλεκτικής δουλειάς, ιδιοκτήτες ή διαχειριστές των μέσων παραγωγής.
4. Οι οδηγοί της μάζας (διευθύνοντες εργατικών συνδικάτων και πολιτικών κομμάτων).
5. Οι ανώτεροι υπάλληλοι, κάτοχοι της διοικητικής εξουσίας.

#### Ντέϊβιντ Ρίεσμαν : Οι ομάδες - βέτο

Ο Ντ. Ρίεσμαν είναι και αυτός αντίθετος στην ιδέα της μοναδικότητας μιας διευθύνουσας τάξης.

Σύμφωνα με αυτόν, παρατηρούμε, χοντρικά από την αρχή της "Νέας Συμφωνίας", ένα φραγμό της εξουσίας από μια διευθύνουσα τάξη. Αυτή η τάξη θα μπορούσε να αντικατασταθεί από ομάδες, τις οποίες ονομάζει "ομάδες - βέτο", που μοιράζονται την εξουσία. Καμιά απ' αυτές δεν μπορεί να στηριχτεί μόνο στη δι-

κιά της θέληση.

### JK. Γκαλμπρτίθ : Η αποζημιωτική εξουσία

Η οικονομική συγκέντρωση γεννά ισχυρά μονοπώλια και φαίνεται ότι έτσι καταργεί τη μάχη ανάμεσα στις ομάδες.

Αλλά, παρά αυτή την εξαφάνιση, μια καινούργια ισορροπία παραμένει πιθανή. Όχι πια ανάμεσα στους ανταγωνιστές παραγωγούς. Αλλά ανάμεσα σ' αυτούς, στους προμηθευτές και τους καταναλωτές. Ο κίνδυνος αυτής της συσσώρευσης της δύναμης γίνεται από τον αυτόματο σχηματισμό μιας "αποζημιωτικής εξουσίας".

### Άρθουρ Μπέντλεϊ και Ντέιβιντ Τρούμαν: Η ισορροπία των ομάδων συμφερόντων

Μια ανάλογη σύλληψη βρίσκεται στους αναλυτές των ομάδων συμφερόντων. Από τον Α. Μπέντλεϊ ως τον Ντ. Τρούμαν, η πολιτική διαδικασία αντιμετωπίζεται όπως η προκύπτουσα από τις ομάδες.

Το "κοινό" διαιρείται σε πολλές ομάδες, οι οποίες έχουν διαφορετικά συμφέροντα. Όλες οι αποφάσεις προκύπτουν από μια διαδικασία αντιμετώπισης των ενδιαφερόμενων ομάδων.

### Ρόμπερτ Νταλ : Η πολυαρχία

Σύμφωνα με αυτόν, η αμερικάνικη πολιτική ζωή χαρακτηρίζεται από την πολλαπλότητα των κέντρων των αυτόνομων αποφάσεων.

Καμιά "ελίτ" ή διευθύνουσα τάξη δεν κυβερνά σ' αυτό το "πολυαρχικό" μοντέλο. Αντιθέτως, βρίσκουμε μια μεγάλη ποικιλία οδηγών των ανεξάρτητων ομάδων. Αυτοί ανταγωνίζονται, συνθέτουν και χτίζουν μαζί συνασπισμούς που αλλάζουν συνεχώς, κάτω από τον έλεγχο του λαού.

### 3.3 Η ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΘΕΣΗ

Όσον αφορά τους μαρξιστικούς πολιτικολόγους, αρνούνται και την "εκτελεστική" θέση του Μιλς και την "πολλαπλή" του Νταλ. Την πρώτη διότι δεν αναμιγνύει την εξουσία με την κατοχή των μέσων παραγωγής. Την δεύτερη διότι θα ήταν ένας πειρασμός για καμουφλάζ της φιλελεύθερης οπτασίας κάτω από μια αυτόνομη πολιτική διαταγή.

#### Νίκος Πουλαντζάς

Έτσι, στο έργο του "Πολιτική εξουσία και κοινωνικές τάξεις του καπιταλιστικού κράτους", ο Ν. Πουλαντζάς, αντικρούει και τα δύο σχήματα.

##### α. Εναντίον της πολλαπλής θέσης

Σύμφωνα με αυτόν, αυτή η θέση "δεν είναι παρά μια τυπική ιδεολογική αντίδραση στην μαρξιστική θεωρία της πολιτικής". Αυτή η θέση θέλει να σκεπάσει τη μάχη των τάξεων και την πραγματική φύση της εξουσίας του κράτους.

Θεωρώντας την εξουσία διασκορπισμένη μεταξύ διαφόρων ομάδων, οι "εκλεκτικοί-πολλαπλοί" θέλουν να κάνουν να ξεχάσουμε την πραγματική εξουσία της κυρίαρχης τάξης. Θέλουν να μας κάνουν να πιστέψουμε, αντιθέτως, την αυτονομία της πολιτικής και την ουδετερότητα του κράτους.

##### β. Εναντίον της εκλεκτικής θέσης

Αν απορρίπτει την πολλαπλή θέση της εκλεκτικότητας, ο Ν. Πουλαντζάς δεν είναι λιγότερο αυστηρός για τη θέση της μοναδικότητας. Υπό διάφορες απόψεις, αυτή η θέση του φαίνεται ότι έχει πάντα σαν αντικείμενο την διατήρηση του γενικού σχήματος της πολιτικής κυριαρχίας. Σχήμα καθαρώς ακατανόητο για έναν μαρξιστή: η διευθύνουσα πολιτικά τάξη ταυτίζεται απαραι-



έναν καθορισμένο κοινωνικό σχηματισμό, της λειτουργίας του κράτους και των συμφερόντων της κυρίαρχης τάξης σ' αυτόν το σχηματισμό, οφείλεται στο ίδιο το σύστημα. Η άμεση συμμετοχή των μελών της κυρίαρχης τάξης στη συσκευή του κράτους δεν είναι η αιτία, αλλά το αποτέλεσμα αυτής της αναλογίας".

### 3.4 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

#### ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στην πραγματικότητα αυτά τα αποτελέσματα που διαφέρουν από συγγραφέα σε συγγραφέα, κρατούν συχνά την διαφοροποίηση των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την έρευνα της πραγματικής δομής της εξουσίας, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο.

##### 1. Διαφοροποίηση των προσεγγίσεων

Μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερες προσεγγίσεις:

##### α. Η προσέγγιση της φήμης

Αυτή η μέθοδος βασίζεται στην ιδέα ότι η εξουσία δεν είναι λαθραία. Σε μια πόλη ή κράτος, αυτοί που ανέχονται την εξουσία είναι ικανοί να αναγνωρίσουν τους κατόχους τους. Θα ρωτήσουμε λοιπόν διάφορα άτομα να υποδείξουν έναν κατάλογο φημισμένων αρχηγών, αυτών που επηρεάζουν περισσότερο την εξουσία. Αυτό έκανε ο Φλόϊντ Χάντερ στην έρευνά του στην Ατλάντα.

Αυτή η μέθοδος προκάλεσε κριτικές του Α. Βιλντάβσκι. Σύμφωνα με αυτόν, υπήρχε μια καθαρή διάκριση μεταξύ της "φήμης της δύναμης" και της πραγματικής εξουσίας. Αντίθετα, με τις αναλύσεις της φήμης, που επιβεβαιώνουν την μοναδικότητα της εξουσίας στη βάση της φήμης της δύναμης.

τήτως με την κυρίαρχη οικονομικά τάξη (δηλαδή με την τάξη που κατέχει τα μέσα παραγωγής).

### Ράλφ Μιλιμπάν

Στην πραγματικότητα είναι η ίδια η ιδέα της εκλεκτικότητας που απορρίπτει ο Πουλαντζάς σαν ανεφάρμοστη για έναν μαρξιστή. Σ' αυτό το σημείο, διαφέρει από την άποψη ενός άλλου μαρξιστή, του Ρ. Μιλιμπάν, στο έργο "Η κατάσταση στην καπιταλιστική κοινωνία. Μια ανάλυση του Δυτικού συστήματος εξουσίας".

Σύμφωνα με τον Μιλιμπάν, είναι πιθανό για έναν μαρξιστή να παραδέχεται την αντίληψη της εκλεκτικότητας και να αναγνωρίζει την πολλαπλότητα των εκλεκτών τάξεων. Αλλά δεν πρέπει ποτέ να παραλείψουμε ότι αυτές οι εκλεκτές τάξεις, ακόμα κι αν είναι διαφοροποιημένες, ανήκουν όλες στην κυρίαρχη τάξη. Ορισμένες εκλεκτές τάξεις υπάρχουν στην καπιταλιστική κοινωνία (οικονομικές, πολιτικές κλπ.), αλλά αυτές οι τάξεις είναι όλες τμήματα της κυρίαρχης τάξης.

### Η αντίθεση Πουλαντζά - Μιλιμπάν

Αυτή η ανάλυση προκάλεσε μια αντίθεση μεταξύ Πουλαντζά-Μιλιμπάν.

Ο Πουλαντζάς κρίνει ότι, στην πραγματικότητα, η άμεση συμμετοχή της κυρίαρχης τάξης στην συσκευή του Κράτους (στην κυβέρνηση, στην διοίκηση, στο στρατό, στην αστυνομία) δεν είναι καθόλου ένας σημαντικός παράγοντας. Η διευθύνουσα τάξη αντανακλά αντικειμενικά και απαραίτητα τα συμφέροντα της διευθύνουσας τάξης, αλλά όταν αυτή η διευθύνουσα τάξη δεν αποτελείται υποκειμενικά από μέλη της κυρίαρχης τάξης.

Ο Πουλαντζάς γράφει: "Η σχέση ανάμεσα στην αστική τάξη και στο κράτος είναι μια αντικειμενική σχέση. Η αναλογία, σ'

## β. Η αποφασιστική προσέγγιση

Η ίδια κριτική από το μέρος του Νταλ: η φήμη των μελών της εκλεκτής τάξης μπορεί να εκτιμηθεί πιο πολύ απ' ό,τι αξίζει. Όταν ρωτάμε τους πολίτες "ποιός κρατάει την εξουσία στην πόλη σας;", λαμβάνουμε μια διαδεδομένη ιδέα και όχι μια αυστηρή και επιστημονική απάντηση.

Στο "Ποιός κυβερνά;", ο Νταλ προτιμά την αποφασιστική μέθοδο. Είναι μια μέθοδος κατά την οποία εξετάζεις έναν ορισμένο αριθμό αποφάσεων και εξηγείς ποιός είναι οι διευθύνοντες. Ο Νταλ συγκέντρωσε λοιπόν ένα σύνολο σημαντικών αποφάσεων που λήφθηκαν στο Νιου Χάβεν κατά τη διάρκεια μερικών χρόνων. Εξετάζει κάθε μία απ' αυτές σαν μια ένταση μεταξύ ομάδων και ατόμων, για να αναγνωρίσει τους συμμετέχοντες που επηρεάζουν την αποφασιστική διαδικασία.

## γ. Η προσέγγιση της τοποθέτησης

Οδηγεί στην αναγνώριση των τιτλούχων διευθυνόντων, των κύριων οργανισμών. Παίρνουμε τον κατάλογο των πιο σημαντικών οργανισμών σε κάθε ιδρυτική ζώνη (κόσμος των επιχειρήσεων, διοίκηση, εκπαίδευση κλπ.). Μετά απογράφουμε τους "αρχηγούς με θέσεις", οι οποίοι είναι τιτλούχοι διευθύνοντες αυτών των οργανισμών.

Αυτή η μέθοδος είναι η λιγότερο αυτεξούσια. Αλλά δεν είναι η πιο γόνιμη. Δεν παράγει παρά ελάχιστες ενδείξεις πάνω στα φαινόμενα της εξουσίας ή της πίεσης που δεν εκδηλώνονται δημόσια.

## δ. Η προσέγγιση από κοινωνική δραστηριότητα

Αυτή η προσέγγιση μπορεί να συμπληρώσει χρήσιμα τις προηγούμενες. Θα ζητήσουμε από διάφορα άτομα να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο που θα αναφέρεται στην κοινωνική τους κα-

τάσταση και στις δραστηριότητές τους. Αναφερόμενοι ιδιαίτέ-  
ρως στην συμμετοχή τους σε εκούσιες οργανώσεις (επαγγελματι-  
κοί οργανισμοί, συνδικαλιστικοί, πνευματικοί, θρησκευτικοί,  
κομματικοί κλπ.).

Στη συνέχεια μπορούμε να φτιάξουμε ένα "σύντομο καθολι-  
κό τεκμήριο της εκούσιας δραστηριότητας", προσθέτοντας για  
κάθε πρόσωπο τον αριθμό των συμμετοχών του. Και να διακρί-  
νουμε τα πιο δραστήρια άτομα.

## 2. Διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων

Αυτές οι διάφορες μέθοδοι καταλήγουν σε αποτελέσματα που  
σπάνια συμφωνούν. Για παράδειγμα. Χρησιμοποιώντας την προσέγ-  
γιση της φήμης, ο Φ. Χάντερ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η  
Ατλάντα διευθύνεται από μια εκλεκτική τάξη αξιοσημείωτα ομο-  
γενή και ολιγοπληθή.

Εφαρμόζοντας την αποφασιστική προσέγγιση ο Ρ. Νταλ κατα-  
λήγει σε αντίθετο συμπέρασμα. Στο Νιου Χάβεν, τα στοιχεία  
της εξουσίας, του μοιάζουν μοιρασμένα. Και αυτοί που κρατούν  
τα διάφορα στοιχεία δεν ενώνονται για να δημιουργήσουν μια  
ολιγαρχία. Σύμφωνα με τα προβλήματα, τους τομείς και τις ε-  
ποχές, κάποια ομάδα ή κάποιο άτομο θα χρησιμοποιήσει με πε-  
ρισσότερη αποτελεσματικότητα "τις πολιτικές πηγές" του και  
θα τις μεταφέρει στην αποφασιστική διαδικασία.

## Ο συνδυασμός των διαφόρων προσεγγίσεων :

Μέχρι σήμερα, ο Λίντον Φρίμαν, ο Τόμας Φερέρο, ο Βέρνερ  
Μπλούμπεργκ και ο Μόρις Σανσάϊν ήταν χωρίς αμφιβολία οι μό-  
νοι που χρησιμοποίησαν ταυτόχρονα όλη τη γκάμα των διαθέσι-  
μων μεθόδων, για να ανακαλύψουν την πραγματική δομή της εξου-  
σίας στις τοπικές ομάδες. Ανέτρεξαν επίσης στην προσέγγιση  
της φήμης περισσότερο απ' ό,τι στην αποφασιστική προσέγγιση,  
χωρίς να ξεχάσουν αυτήν την τοποθέτηση και την εξέταση της

κοινωνικής δραστηριότητας των συμμετεχόντων.

#### ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

"Οι διάφορες προσεγγίσεις προορισμένες να επιτρέψουν την μελέτη της κοινοτικής αρχηγίας φαίνεται ότι ανακαλύπτουν διαφορετικούς τύπους αρχηγών. Αυτές οι διάφορες διαδικασίες που χρησιμεύουν για να αναγνωριστούν οι αρχηγοί, δεν παρουσιάζουν συγκεντρωτικά αποτελέσματα. Η αποκάλυψη κάποιου αρχηγού φαίνεται ότι είναι κατά μεγάλο μέρος, λειτουργία της συνήθειας της μελέτης" Λ. Φρίμαν.

## ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το φαινόμενο των ομάδων πίεσης, είτε αυτές ανήκουν στον εργασιακό, είτε στον κοινωνικό χώρο είναι γεγονός. Οι ομάδες πίεσης, αποτελούν βασικό παράγοντα της ανθρώπινης κοινωνίας και φυσικό είναι να επηρεάζουν μερικούς από τους βασικούς τομείς (επαγγελματικοί χώροι, κράτος, εξουσία, θρησκεία κλπ.). Οι άνθρωποι αισθάνονται την ανάγκη να υποστηρίξουν τα συμφέροντα ή τα ενδιαφέροντά τους, τα οποία όπως έχουμε αναφέρει είναι άλλοτε υλικά και άλλοτε ιδεολογικά.

Η δύναμη που τους παρέχει μια οργανωμένη ομάδα να ασκήσουν πίεση είναι αναμφισβήτητη. Οι τομείς τους οποίους μπορούν να επηρεάσουν οι ομάδες αυτές, τις περισσότερες φορές αδυνατούν να αντιμετωπίσουν την πίεση και συχνά υποχωρούν με ωφέλη υπέρ των μελών που αποτελούν τις ομάδες.

Στον Ελλαδικό χώρο τα τελευταία χρόνια οι ομάδες πίεσης αρχίζουν να διαφαίνονται ότον ορίζοντα πιο δυνατές και πιο έγκυρες όσο ποτέ. Με μορφές συνδικάτων ή σωματείων προσπαθούν και φαίνεται να το καταφέρνουν - να επηρεάσουν τον επαγγελματικό και κοινωνικό χώρο. Καθιερώνουν καινούργιες ιδέες και θεσμούς στον Ελλαδικό χώρο. Συντελούν στην ανάπτυξη των σχέσεων εργοδοτών και εργαζομένων. Συντελούν επίσης με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Δυστυχώς όμως στην Ελλάδα, κανείς Έλληνας κοινωνιολόγος ή πολιτικολόγος δεν έχει ασχοληθεί στενά με το θέμα ώστε να μπορέσουμε να ακούσουμε την γνώμη ενός ειδικού για το παρόν και μέλλον των ομάδων αυτών στον Ελλαδικό χώρο. Με το φόβο της κινδυνολογίας και της γέννησης λανθασμένων συμπερασμάτων σαν μη ειδικοί επί του θέματος, σταματάμε εδώ, ελπίζοντας σ' ένα μέλλον πιο φωτεινό και αισιόδοξο για την Ελλάδα και γι' αυτούς που εργάζονται, ζουν και προσπαθούν γι' αυτή.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

### Ξένα

- A.F. BENTLEY, Η πορεία της κυβέρνησης
- D.B. TROUMAN, Η κυβερνητική πορεία.
- G.A. ALMOND, G.B. POWELL, Η συγκριτική πολιτική.
- J. MEYNAUD, Οι ομάδες πρέσης στη Γαλλία, (1958),  
Νέες ιδέες επάνω στις ομάδες πρέσης στη Γαλλία  
(1962)  
Οι Διεθνείς ομάδες πρέσης (1961)  
Η εξουσία και οι ομάδες (1965).
- ROGER-GERARD SCHWARTZENBERG, Πολιτική Κοινωνιολογία (1972)

### Ελληνική

- Δ.Σ. ΤΣΑΟΥΣΗΣ, Χρονικό λεξικό κοινωνιολογίας (1982)
- ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ, Πολιτική εξουσία και κοινωνικές τάξεις  
του καπιταλιστικού κράτους.

